891.86
K9712
Opr

JAROSLAV KVAPIL:

PRINCEZNA PAMPELIŠKA

Velectěnému
panu
Adolfu Čechovi,
kapelníku Nár. divadla,
v úctě nejpředcnější
oddaný
Jar. Kvapil
V Praze, v říjnu 1895.

18246

Provozovací právo této pohádky pro česká jeviště udílí výhradně spolek českých spisovatelů-belletristů MÁJ v Praze. Všechna práva ostatní vyhrazuje si autor.

JAROSLAV KVAPIL

PRINCEZNA PAMPELIŠKA

POHÁDKA

V PRAZE
KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK NAKLADATELŮ
1897

– 1896 –

891.86
K97i2
Opr

POSVĚCUJI TUTO POHÁDKU

SVÉ MATCE

S UPŘÍMNOSTÍ VDĚČNÉHO DÍTĚTE

Slavia

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/princeznapampeli00kvap

V této pohádce vystupují:

* * * Chudý král s princeznou Pampeliškou, také její chůva, obřadník a kuchař královský.

* * * Mocný princ z Hispanie se svým vojevůdcem, komonstvem, sedmi mouřeníny a vojíny v táboře.

* * * Honza se svou mámou, jakož i tři pastevci a sousedova dcera.

* * * Primátor a starší počestného města, primátorův syn se svým přítelem a městská stráž.

* * * Tulák.

PRVNÍ DĚJSTVÍ:

JAK PAMPELIŠKA CHUDÉMU KRÁLI UTEKLA A JAK JI HONZA NAŠEL

Trůnní síň chudého krále.

Pampeliška

přeběhne síní a schová se za trůn.

Král

vchází v županu a trepkách, rozhlíženje se:

No, Pampeliško! Slyšíš? Pampeliško!
Pojď, na smířenou hubičku ti dám!
Kam utekla jsi, moje zlatá myško?
No, neskrývej se, vždyť se nehněvám!

Všimne si Pampelišky za trůnem:

A tohle dělá naše princezna?
Jak malý školák za škamnu se skryje!
Fuj, kam's to vlezla, dcerko líbezná?
Chceš odtud vítat prince z Hispanie?
On pro nevěstu přijíždí sem z dáli —

Pampeliška vyběhne a cupá nožkama:

Ne, já ho nechci! Nechci, pane králi!

Král:

Už jede z dálky cestou necestou,
a ty se staneš jeho nevěstou!

Princ vojska má, co písku na dně moří,
půl světa obsáh' mocí svého žezla,
sto národů se vládě jeho koří
a přes tři moře jeho loď jej vezla,
než v naši zemi doplul do daleka,
kde spanilá naň Pampeliška čeká.
Jsem chalupník jen proti jeho slávě —
a ty se mu chceš vzpouzet tvrdohlavě?

Pampeliška svéhlavě a plačky:

Ne, já ho nechci! Nechci, povídám!
Sám vemte si ho, líbí-li se vám!
Což jenom proto jsem se narodila,
bych lecjakého prince ženou byla?

Král se vzmuží:

A budeš, věz! Ať nechceš nebo chceš,
sic —

Pampeliška:

Sic?

Král v rozpacích:

No, sic mne také rozpláčeš!

Pampeliška žebroní:

Což, abych řekla, jeho návštěva
že víťána teď u nás velmi je,
ať jak chce dlouho u nás prodlévá
a hostinnosti naší užije —
leč ze vdavek že jako není nic?

Král se ulekne:

Ó ne, ne, ne — to nesmíme mu říc'!
Snad zalíbí se tobě, myško milá,

jak Pampeliška se mu zalíbila,
má zlatá dcerka —

Pampeliška:

Zlatá, pane králi?
A proto mám snad s láskou čekat naň,
že zlatý palác nad mořem má v dáli —
a vy jen zemi, menší nežli dlaň?

Posmívá se:

Princ prý vám vzkázal zvěsti lákavé,
že čtyry země vašimi se stanou —
a náš pan král má kapsy děravé,
z nich jednu prázdnou, druhou vysypanou!

Král polekán:

Pst!

Pampeliška:

Princ má vojska, co je písku v moři —
a vám jen sedm vojáčků se koří,
už jste jim dlužen žoldu tuze mnoho
a za chvíli vám prchnou do jednoho!

Král:

A kdybych neměl ani jednoho
a kdybych žebral — co ti do toho?
Přec jako král vždy sedím na trůnu
a po otcích mám zlatou korunu!

Pampeliška:

Svou korunu? A prosím, kde ji máte?

Král:

Což neviděla jsi jí tolikráte?

Pampeliška:

Ba, neviděla, chcete-li,
už tuze, tuze dlouho, pane králi!

Král:

Což neviděla jsi jí v neděli,
když poddaní mi holdovali?

Pampeliška se směje, tleskajíc ručkama:

Nuže, pane králi, poslyšte to sám,
co vám o koruně vaší zazpívám!

Prozpěvuje:

Náš pan král málo měl,
protože moc utrácel.
A když přišla nouze,
babka hrbatá,
korunu měl pouze
celou ze zlata.
Přišel žid ke trůnu,
koupil si tu korunu.
Ale za to novou
panu králi dal —
a teď papírovou
korunu má král.
Má-li ji? Nemá-li?
Myši mu ji sežraly!

Král spráskne ruce:

Kdes uslyšela tato slova hrozná?

Pampeliška:

Princ přijede a všechno, všechno pozná!

Král polekán:

Princ všechno pozná!

Pampeliška:

Řekne oklamán:
»Ej, pane králi, vy jste čistý tchán!
Tak, se židem vy kujete své pletky?«
A v Hispanii navrátí se hnedky.

Král potěšen tím rozmarem:

No, vidíš tedy! Spravíme to lehce —
nač se ho lekáš, když tě ani nechce?

Pampeliška svéhlavě:

Leč já ho nechci, kdyby stokrát chtěl
a dušoval se, že mne v lásce má!
A kdybyste mne k tomu dohánět —

Dupne:

radš uteku vám oběma!

Král spráskne ruce:

Ó běda, běda, běda! Co's to řekla?

Pampeliška:

Ó proč už jsem vám dávno neutekla?
Než zaprodat se do princovy slávy —
radš u sedláka budu pásat krávy!

Král zděšen:

Mlč!

Pampeliška:

Uteku vám, budu běhat bosa,
spát na seně a za červánků hned

už budu v lukách, na něž padá rosa,
a s pasáky tam budu dovádět!

Král:

Kdo ti to řek', že spí se na seně
a děvčata že bosa běhat smějí?

Pampeliška:

Nač, pane králi, nač tak zděšeně?

Král:

Kdo ti to řek', že hoši dovádějí?

Pampeliška:

Snad nemyslíte, pane králi,
že moudrosti mé vznik a vzor
byl mučitel můj neustálý,
ten mrzutý náš praeceptor?
Však už jsem také pláchla časem
ven do zahrady péči chův
a za mřížoví hleděla jsem,
kde pásal synek sedlákův.

Král omráčen:

Tys mluvila s ním, nešťastnice malá?

Pampeliška:

Tři jablka jsem za vdolek mu dala.

Král se zděsí:

Tys jedla vdolek, Pampeliško? Hrůza!

Pampeliška:

Byl s povidly a takhle veliký!

Král:

Co? Vdolky že tě krmila ta luza?

Pampeliška:

Líp chutnal mi, než vaše paštiky!

Král se potácí ke dveřím a volá:

Hej, kuchaři! Hej, kuchaři!

Pampeliška:

Co chcete?
I s kuchařem ten vdolek nesvedete!

Kuchař vejde.

Král hněvivě:

Jaké že to děláš, lotře, paštiky?
Myslíš, že se každý lektvarů tvých nají?

Kuchař omráčen:

Milost, milost, milost, králi veliký!

Král:

Princezně tvá jídla nijak nechutnají!
Co to do nich dáváš? Má nám býti vděk,
co ty pro lokajský škvaříš žaludek?

Kuchař padne na kolena:

Milost, mocný králi! Milost žádám jen!
Všechno jest už marno — já jsem nevinen!
Utraťte mne třeba — vše je marno již!

Král:

Co jsi, lotře, spáchal, že tak žebroníš?

Kuchař na kolenou:

Spižírna je prázdná, nic tam nezůstalo,
cibule dvě jenom a tři vajíčka!
V lesích není zvěře, vše už za své vzalo,
v rybníku ryb není, v polích zajíčka!
K sedláku jsem poslal, ať nám drůbež prodá —
kuchtíka mi sedlák do krvava zbil!
Na rybník jsem poslal — prázdna jest už voda,
rybář už jen žábu z vody vylovil.

Král:

Odpykáš svou hlavou, dnešní hostina
když se po královsku slavně nezdaří!

Kuchař:

Pod kotlem už oheň marně shasíná . . .

Král:

Ručíš za tabuli; slyšíš, kuchaři?

Kuchař se potácí ze dveří:

Bohužel, že ručím . . .

Pampeliška:

Proto mám se vdát,
byste, pane králi, zas moh' hodovat?

Král:

Poroučím ti . . . Nouze největší je . . .

Zazní fanfáry.

Slyšíš, slyšíš? Toť princ z Hispanie!

Dívá se oknem:

Právě vyjel z lesa stínu,
na bělouši jede sem,

sedm pestrých mouřenínů
běží před tím běloušem.

Pampeliška nahlédnouc oknem zatleská ručkama:

Mouřeníni? Hleďte, jak se honí!
To je princ, ten na tom bílém koni?
Sama zpupnost, sama hloupá pýcha —
věru, toho nechci za ženicha!

Král zmaten:

Pampeliško! Něžně: Pampeliško, slyš!
Zlatá dcerko, což mne zahanbíš?

Pampeliška:

Zdvořilá naň budu, když to chcete —
ale svatby strojit nebudete!

Král:

Slyš, Pampeliško! Budoucna se bojím,
a nesvolíš-li, klesnu v pohanu . . .

Nové fanfáry.

Princ jest už dole — a já tady stojím
jen ve trepkách a v ranním županu!

Sype se ke dveřím:

Pampeliško, viď, že řekneš: »Ano!«?

Odejde.

Pampeliška za ním:

O jednoho prince — nevídáno!

Slavné fanfáry; v pozadí průvod princův.

Princ

vchází s královským obřadníkem; za ním četné komonstvo a sedm mouřenínů. Princ zahlédne prchající Pampelišku, jež rozpačitě stane, když ji princ osloví:

Slunce, které zářilo svou zoří
přes tři moře na hispanskou zem —
smí mé srdce, jež se tobě koří,
podnoží tvou být a otrokem?
Nad mou říší slunce nezapadá,
dřív než zajde, vynoří se již —
ale jeho záře shasne ráda,
Hispanii když ty zazáříš!

Pampeliška:

Buďte vítán, princi, v tuto říš!

Princ:

Na sta pěvců pělo tvoji krásu
jásavými svými písněmi —
ale jistě zahanbeno v žasu
před tvou tváří navždy oněmí.
Žhavé růže naprší ti v cestu,
bílé lilje kleknou k nohám tvým,
kudy dálnou cestou pro nevěstu
s nevěstou se krásnou navrátím!

Pampeliška s úklonou:

Že máte básníky, již věřím, princi milý —
vždyť verši s dostatek vás pro mne zásobili!
Jste jistě důvtipný, že jízdou za nevěstou
jste sladkých veršů těch už nezapomněl cestou.
Mrav dobrý káže nám, vždy dvornosti si hledět,
a jak kdo promluvil, tak rovněž odpovědět.

Mne těší velice, že v kraj náš nehostinný
jste vezl slávu svou a svoje mouřeníny,
že moře přeplul jste a po necestách spěchal
a že jste za mořem říš bez dohlídky nechal.
Snad jiné okouzlí zde slávy vaší výška —
leč já jsem královská jen dcerka Pampeliška,
mně stačit musilo mé mládí odjakživa
a koutek oblohy, v nějž oko mé se dívá.
Vím, že jste přeslavný, již z pohádek své chůvy,
a otec řekl mi, že jdete na námluvy.
Snad on vám odpoví, že těší jej to velmi,
a snad vám dopoví, co právě přednášel mi —
já zatím prosím vás, by poshověl jste rád,
než král si upraví svůj slavný majestát!

Pokloní se a uteče.

Princ pospíchá za ní:

Neprchejte, krásná, koruno všech vnad!

Pampeliška vystrčí hlavu ze dveří:

Mocný princi, ráčíte si přát?

Princ:

Kudy půjdeš, zachvěje se země
pod tvou něžnou nožkou čarovnou,
Hispanie vzdá se tobě němě —
viď, že budeš její královnou?
Odpověz a —

Pampeliška jej přeruší:

Prosím, princi milý,
poshovte mi ještě malou chvíli!
Do hostiny ještě poshovte mi,
rozmyslit si všechno musím teď:

po hostině s obřadnostmi všemi
uslyšíte moji odpověď.

Bouchne dveřmi a uteče.

Princ:

Ó jenom prchej! Nežli zlatý den
své žhavé vlasy v lesy uloží
a rozčese je v miliony hvězd,
jež modré nebe hustě zasypou —
ty navrátíš se, sama věčný den
a zlatovlasý, sama hvězdná noc!

Komonstvu:

Sem poklady, jež vezem z daleka,
a položte je k trůnu jejímu!
Šat průsvitný, jejž víly utkaly,
když nachytaly příze měsíčné
a vzavše s jezer odlesk bílých hvězd
lem šatu toho jimi zdobily!
Pak bílé perly, jimiž hluboko
až na dně moří mušle krvácí,
jas rubínů, jejž slunce zrodilo,
když odcházelo v rudé západy!
Vy pás mi dejte pro bok princezny,
jenž zlatou tkání věnčí safíry
a na svých sponách kvete démanty;
vy křišťálové vemte střevíčky
a chystejte je nožkám princezny!
Pak na podušce, na níž spávala
Mab královna, sem neste čelenku
a zachvějte se bázní radostnou:
neb její okraj — sábská královna
jej v černých vlasech měla nad čelem —

teď nevěsty mé skráně ověnčí.
Sem zlaté kruhy Kleopatřiny,
jež o kotníky její zvonily!
A žezlo, kterým Dido vládnula!
A těžký prsten, který do moře
vrh' Polykrates bohům za oběť!
Vše připravte a k trůnu klekněte,
by její pohled, sladce dětinný,
zřel rázem všechny světa poklady
a hledě na mne řekl: »Můj jsi, můj!«

Komonstvo vybírá skvosty dle rozkazů princových a řadí se kolem trůnu.

V tom se rozlétnou dvéře.

Král

přichází v hávu slavnostním, notně vypelichaném:

Buď zdráva, princi, říše vítězná,
již ozařuje vašich zbraní sláva!

Princ:

Buď zdráva, králi, vaše princezna,
již Hispanie s chvěním očekává!

Král:

Kéž tento sňatek styky našich říší
zas utuží a pevnost jejich zvýší!

Princ:

Jdu za něj žádat v slavnou vaši říš —
kéž požehná mu vaše milost již!

Objímají se.

Chůva přichází rozčilena:

Milosti, jsem všecka zoufalá!
Pampeliška přišla, plakala;
domlouvám jí, prosím — ne a ne:
ve své síni že prý zůstane!

Král v rozpacích:

Sem ji přiveď, chůvo ledabylá,
ženicha by svého pozdravila!

Chůva:

Nechce! Nechce! Až prý po hostině
přijde sama do královské síně.

Král shovívavě kývá na prince:

Dívčí stud — jakž jinak?

Volá:

Obřadníku!
Řada slavností nechť počíná!
Znamení dej sboru hudebníků!
Ať se chystá slavná hostina!
Znamení dej lidstvu!

Obřadník kyne oknem, kdež zazní hudba.

Několik hlasů pod oknem:

Princ nechť žije!

Král dojat:

Lid můj jásá, láskou bohatý!

Obřadníku:

Statečného prince z Hispanie
doprovoďte v jeho komnaty!

Princ se uklání:

Královský můj otče!

Král:

Královský můj zeti!

Objímá jej:

Hispanskou říš tisknu vámi do objetí!

Princ odchází se svým komonstvem.

Král zhurta na chůvu:

Tedy tak? Tak? Pampeliška nechce?
A kdo já jsem? Vladař váš a pán!
Vážíš, chůvo, hněv můj příliš lehce —
nechtěj znát mne, jsem-li rozhněván!

Chůva:

Nedej Pánbůh! Radš se prince zbýt,
nežli pláč a nové soužení!
Milosti, jen račte považit,
jaké je to útlé stvoření!
Větřík-li jen foukne, už se třese,
nemluví a vzdychá, jsou-li deště,
zahřímá-li venku, rozpláče se —

Král:

Snad jí, chůvo, nenavádíš ještě?

Chůva:

Ta že by se, chudák, měla vdávat?
Ta má zlatá myška rozmilá!
Budeme to záhy oplakávat —

Král:

Sama jsi ji, chůvo, zkazila!
Hlídám dcerku jako v zlaté kleci,
sháním pro ni hračky, vem kde vem —
a ta zatím tropí krásné věci!

Chůva polekána:

Milosti, já nevím o ničem!

Král se rozzlobí:

Jak to hlídáš královskou mou dceru?
Ještě v čas mé oči prohlídly:
sic by záhy nechtěla jíst věru
nežli selské vdolky s povidly!
Vida, vida! Pampeliška nechce!
Novina to nová s brusu je!
Po hostině teprv! A jak lehce
po své chůvě mi to vzkazuje!
Proč až po hostině? Rychle mluv!

Chůva v úzkostech:

Slyšela prý nářek kuchařův,
hostiny že nelze vystrojiti,
a tak doufá —

Král zlostně:

To je tvoje lest,
slyšíš, chůvo? Chvěj se o své žití!

Hrozí jí žezlem.

Chůva na kolenou:

Milost, milost! Vše to pravda jest!
Že prý vaše milost pořád hladoví,

sotva ve svátek že zvíme o hostině
a že vaše milost už je na mizině —

Zajíká se:

že jste korunu svou prodal židovi . . .

Král zuří:

Pryč, pryč, pryč, ty chůvo prostořeká!
Řekni Pampelišce, král že všechno ví,
že zde na ni hrozně hněviv čeká
a že zasnoubil ji právě princovi!

Chůva:

Touto smutnou zprávou nepořídím as,
Pampeliška nechce, pláče —

Král napřáhne žezlo:

Slyšela's?

Chůva honem uteče.

Král volá ze dveří:

Kuchaři! Hej, kuchaři! Hej, kuchaři!

Kuchař s úzkostí vchází.

Král:

Chystá se už slavná hostina?

Kuchař:

Nic se ještě, běda, nevaří —
pod kotlem nám oheň shasíná . , .

Král:

Tvoje hlava za to odpyká!

Kuchař:

Sedlák zas už vyhnal kuchtíka,
s myslivcem, jenž střílel na rybníce,
převrhla se v sítí lodička —
máme pořád, nic míň a nic více,
cibule dvě a tři vajíčka!

Král:

Propadl jsi hlavou!

Volá:

Ať sem vejde stráž!

Obřadník vchází:

Běda! Zle je, zle je, mocný králi náš!
Stráž nám prchla . . .

Král:

Blázníš?

Obřadník:

Vojsko taky!
Nebylo už žoldu pro vojáky,
od zimy už měl jsem s nimi peklo . . .

Král omráčen:

Kolik že se mužů rozuteklo?

Obřadník:

Šest, můj králi!

Král:

Sedmý ať jde sem!

Obřadník:

Ten už, běda, utek' předvčírem!

Kuchař honem zmizí.

Král zoufale:

Zrazen jsem a prodán!

Obřadníku:

Pro princeznu spěš!

Chůva přichází.

Král:

Kde je Pampeliška? Proč jí nevedeš?

Chůva:

Běda, pane králi, není ve své síni,
vašeho se hněvu příliš ulekla!

Král:

Není ve své síni? Kde je tedy nyní?

Chůva:

Do zahrady odtud rovnou utekla.

Král:

Do zahrady pospěš!

Chůva:

Milost! Odpuštění!
Moje věrné srdce div mi nepuká!
Ve své síni není, v zahradě už není —
rozběhla se ze vrat rovnou na luka!

Král:

Na luka běž honem!

Chůva:

Už tam také není!
Po lukách se dolů po potoku dala,
střevíčky si zula, šat svůj vykasala . . .

Král zoufale:

Pampeliško, dcerko! Moje myško milá!

Chůva:

Do potoka vběhla, potok přebrodila . . .

Král:

Pampeliško, zlatá myško, dcerko moje, kde jsi, kde jsi?

Vrhne se na chůvu:

Vrať mi moji Pampelišku, dcerku moji přelíbeznou!

Chůva:

Potok mžikem přebrodila, utíkala v černé lesy . . .

Král si zoufá:

Utíkejte za princeznou! Utíkejte za princeznou!

Utíká do zahrady.

Na stráni.

Máma provází Honzu:

Kdybych byla, synku, paní kněžnou,
která bydlí v zámku nad vesnicí,
dala bych tě vyvézt dvěma páry,
lokaje bych na cestu ti dala.
Ale jsem jen výměnkářka chudá —
provázej tě Pánbůh na všech cestách,
nezapomeň na svou starou mámu!

Honza:

Proč mne tedy vandrem posíláte?

Máma:

Paní kněžnou kdybych, synku, byla,
nemusil bys na dalekou cestu:
panu faráři bych zaplatila,
by tě ve všem cvičil u nás doma.

Honza:

Naučím-li ve světě se všemu,
proč pak, mámo, platí paní kněžna
faráři, by učil kluky její?

Máma:

Co tě, Honzo, zase nenapadá!
Paní kněžna o synky se bojí,

za živý svět by je neposlala
na zkušenou!

Honza:

A vy, milá mámo,
což pak vy se o mne nebojíte?

Máma:

Pánbůh bude tebe opatrovat,
nemohou-li panští lokajové.

Honza:

Poděkujte Pánubohu, mámo,
bez lokajů že mne vychováte!

Máma:

Pánbůh dal nám vrchnost, milý Honzo,
vezdejší by život spravovala.
Kam jen přijdeš, vrchnosti se pokloň,
poslouchej — a nikde neprohloupíš!
Na světě jsou zlí i dobří lidé:
važ si dobrých, ale zlým se vyhni.
A když někdy uvidíš v tom světě,
že zlí lidé dobrým ubližují,
pomysli si: »Je to vůle Páně —
a já, Honza, já to nepředělám!«
Nejdeš do světa, bys usuzoval,
ale abys ve všem hodně zmoudřel.
Provázej tě Pánbůh, synku milý!

Honza:

Kdybych seděl, mámo, na pekelci doma,
však bych taky zmoudřel! Mám-li mlčet všude,

ubližuje-li se hodným lidem v světě —
nač mne posíláte, mámo, na ten vandr?

Máma:

Nebožtíka tátu dali do šatlavy,
že spral jednou drába — dej mu Pánbůh nebe! —
když dráb o robotě kopnul do podruha.
Vidíš, milý synku, proto říkají ti
hloupý Honza ve vsi, že jsi po tátovi!

Honza:

Proto přec byl táta ze všech nejhodnější!

Máma:

Kdybys byl jak soused Váňa, Honzo,
který líbá ruku direktoru,
nemusil bys teprv na zkušenou,
rychtářem by tebe udělali.

Honza:

Rychtářem bych, mámo, nechtěl býti!
Podruhy bych na robotě hlídal,
sedláky bych strkal do šatlavy!
Radš mi dejte už ten uzlík, mámo —
snad je jinde přec jen trochu lépe!
A když někam do vsi přijdu, mámo,
kde se nedře sedlák na robotě —
na mou duši, hned se pro vás vrátím,
byste tady dřít se nemusila!

Máma:

I ta robota je z vůle boží —
a kde není, snad je jim tam hůře!

Pojď už, abys došel na silnici,
než se slunce za pahorek schová.

Odejdou.

Pastevec jde po stráni:

Honem, kluci, utíkejte sem!
Honza na vandr jde s uzlíkem!

Jiný pastevec vyběhne:

Však ho máma vyprovází dnes,
aby jí zas na krk nepřilez'!

Třetí pastevec křičí se stráně:

Máma myslí, že ten Honza hloupý
ve světě si snáze chytrost koupí!

Pastevec:

Jenom křič! Však Honza spere tě!

Jiný pastevec:

Hloupý Honza chce prý ve světě
latinsky se drobet naučit,
aby u nás farářem moh' být.

Třetí pastevec:

To je švanda! U nás na faře
bude dělat Honza faráře!

Pastevec:

To je nápad! Honzu za faráře!
Tuhle vypláz' jazyk na rychtáře,
s pekelce když ráno dráb ho stáh' —
a teď máma o Honzu má strach.

Proto musí vandrem Honza milý,
do šatlavy by ho nestrčili.

Jiný pastevec:

Kdyby karabáč dráb neměl jen,
vypláz' bych naň jazyk každý den.

Třetí pastevec:

To by teprv poznal, co jsem zač,
kdyby neměl v ruce karabáč!

Jiný pastevec:

Přes koleno bych si drába přehnul,
bičištěm bych mlátil do té sloty.

Třetí pastevec:

A já bych si na pekelec lehnul,
jaktěživ bych nešel do roboty.

Pastevec:

Nebýt rychtáře a šatlavy,
správce bys moh' třísknout do hlavy.

Jiný pastevec:

Jenom správce? Ale jděte, jděte!
Já bych kamenem šel na knížete.

Třetí pastevec:

Kdybychom se drába nebáli,
šel bych třeba rovnou ke králi,
korunu bych ukrad' mu a schoval,
princeznu bych třeba zhubičkoval.

Pastevec:

Nehrej si jen na velkého smělce!
Svázali by tebe do kozelce
a pak bez pardonu, jak se říká,
hodili by tebe do rybníka.

Jiný pastevec:

Odbyla by tebe hodně zhruba,
protože ti zelím páchne huba.

Pastevec:

Jenom princ, když má ji hodně rád,
princezně prý hubičku smí dát.

Třetí pastevec:

Slyšeli jste? Za černými lesy
královský prý zámek stojí kdesi
a v tom zámku vládne starý král,
ten prý princi princeznu svou dal.

Jiný pastevec:

Veselka prý záhy bude.

Pastevec:

Oho!
Princezna prý nechce prince toho.

Jiný pastevec:

Bodejť, nechce! Chce-li král ji vdát,
musí princezna přec poslouchat.

Třetí pastevec:

Kdybych já tak moh' jí poroučet,
bičiště by musila vzít hned,
pěkně ráno na pastvu hnát krávy
a pak večer hajdy do šatlavy!

Jiný pastevec:

Protože je tátou jejím král,
pořádně bych radš jí nalupal.

Pastevec:

Kdybys drába nemusil se bát,
mohl bys jí notně nalupat —
ale že jsi pastevec a baba,
rychtáře se bojíš, ba i drába.
Teď jsi rád, když brambor najdeš v míse!

Třetí pastevec:

Tamhle něco vzduchem chumelí se.

Pastevec:

Utecme! To rusalka je malá,
o které nám bába povídala.

Třetí pastevec:

Honem, honem! Naše bába říká,
rusalka že stáhne do rybníka.

Jiný pastevec:

Bodejť, snad bys rusalky se lek'!
Do rybníka stáhne mužíček.

Třetí pastevec:

Vidíte ty zlaté vlasy její?
Honem, honem, honem utecme jí!

Utíkají.

Pampeliška vyběhne:

Proč utíkáte? Neublížím vám!
A řeknete-li, kudy odtud dále,
tři zlatá jablka vám za to dám —
jsou ze zahrady pana krále.

Pastevec:

Koukej, kterak ulekaně vzhlíží —
snad nám tedy přece neublíží!

Jiný pastevec:

Máme-li ti věřit, jablka nám dej!

Třetí pastevec:

Je-li rusalka to, honem utíkej!

Jiný pastevec:

Jen se nám tu ještě strachem nerozplač!

Třetí pastevec:

Ale já se bojím!

Pastevec:

Ptej se, co je zač!

Třetí pastevec:

Švihne-li nás proutkem, hned nás promění!

Jiný pastevec:

Kdo jsi? Víla z vody? Lidské stvoření?

Pampeliška:

Aj, co si myslíš? Netřeste se stále;
jsem Pampeliška, dcera pana krále.

Třetí pastevec se ještě bojí:

Utec, uhrane nás svýma očima!

Pastevec:

Princezna jsi, která prince vzít si má?

Pampeliška:

Ne, nebudu se vdávat! Ať se co chce stane,
mne za ženu princ nikdy nedostane!

Pastevec:

Princezna je, hoši! Zrovna před chvílí
jsme tu o princezně spolu mluvili.

Třetí pastevec nabude odvahy:

Tože je ta holka? Hrome, to jsem rád!

Jiný pastevec:

Teď ji tady máme!

Pastevec jí hrozí:

Počkej, utíkat!

Jiný pastevec:

Nestydíš se? Co ti lidé řeknou?

Třetí pastevec se hrne na princeznu:

Ale teď mi hubičku dáš pěknou!

Pastevec jej odstrčí:

Pěkně si ji vychoval pan král —
snad bys jí tu nehubičkoval?

Jiný pastevec:

Vyplatit by měl tě ženich tvůj!

Třetí pastevec:

Neprosím se o hubičky — fuj!

Pampeliška:

Doveďte mne do vsi komukoli —
ach, mne nohy tolik, tolik bolí!

Jiný pastevec:

Vida, do vsi! Jen ty do vsi přijď!
Naše nohy nebolí snad, viď?

Třetí pastevec:

A já musím denně stádo prasat
od božího rána pěkně pásat!

Pastevec:

A tvůj táta na nás všechny zhruba,
protože nám zelím páchne huba!

Třetí pastevec:

Ty jsi ovšem samá drahá mast!

Jiný pastevec:

Ale teďka půjdeš za nás pást!
Večer podojíš! No, že to víme!
Bičištěm ti rozum napravíme!

Pastevec:

Brambory jíst budeš, ať máš hlad!
My ti dáme, princi utíkat!

Třetí pastevec:

My ti pýchu vyženeme z hlavy!

Smýká Pampeliškou:

Neposlechneš? Hajdy do šatlavy!

Pampeliška s úzkostí:

Pusťte mne, ach, pusťte!

Honza stojí na vrchu:

Hned jí nechejte!

Pastevec:

Honza už jde z vandru! Hoši, koukejte!

Jiný pastevec:

Hloupého ti Honzu dáme za muže!

Pampeliška:

Pusťte mne, ach, pusťte! Kdo mi pomůže?

Honza přiběhne:

Ani se jí nedotkněte!

Porazí rázem všechny pastevce.

Pastevci vstávají:

Honzo! Honzo chalupníku!

Honza je vyplácí:

Chcete dostat? Chcete? Chcete?

Pastevci o překot utíkají.

Honza:

Je to rota ničemníků!

Pampeliška polekána:

Viď, byli by mi hodně ublížili?

Honza se dívá na ni udiven:

Ty jsi krásná! Kterak říkají ti?
Nejsi rusalka snad, že's tak krásná?

Pampeliška:

Proč každý myslí, že jsem rusalka?

Honza:

Protože máš dlouhé zlaté vlasy —
a ty jistě rusalky jen mají.
Promluvíš-li, je to, jakby z dálky
někdo krásně, ale smutně zpíval.
Rusalky prý zpívají tak jenom.
Moje bába viděla kdys jednu,
ta prý měla také krásné šaty,
veliké prý modré oči měla
a vlas měla jako slunce samo.

Pampeliška:

Kdybych rusalkou tou zlatovlasou byla,
proutkem bych jen švihla, všechno proměnila.
Byli bychom v zámku křišťálovém spolu,
zlaté hvězdy na nás svítily by dolů,
sladkou rosu bych ti vlila do kalíška,
princeznou by byla zase Pampeliška.

V oknech by nám kvetla s petrklíči lecha,
nad námi by zněla jako housle střecha,
ve vlas by mi sedli bílí motýli,
po podlaze zlaté bychom tančili.
Ale já jsem chudší křepelka než v poli,
nožky mne už bolí, srdíčko mne bolí,
do večera z rána prchám, nevím kam —
a kdo potěší mne, toho ráda mám.

Podává Honzovi jablka:

Jablka mi zbyla, jsou jak ryzí zlato:
ty jsi se mne zastal — nechtěl bys je za to?

Honza:

A co zbude tobě, dáš-li mi je?
Jistě nemáš v kapse ani sousta!
Počkej, mám tu buchty; moje máma
napekla mi plný uzlík buchet —
jistě oba buchet najíme se!

Pampeliška:

Jak divně se to v moje oči díváš!
Tys jistě ze vsi!

Honza:

Bodejť! A co ty?

Pampeliška:

Ach, já jsem byla dcerkou královskou,
jež měla si vzít prince cizího.
Než toho prince — radš jsem utekla
a nazdařbůh teď musím do světa.

Honza:

Do světa jdu taky. Vida, vida!
Máma myslí, že prý trochu zmoudřím,
uvidím-li cizí kraj a lidi.

Pampeliška:

Jdeš do světa? Viď, že smím s tebou jít —
a třeba hodně, hodně daleko!

Honza:

Kdybys chtěla, zlatovlásko, se mnou,
šel bych třeba na kraj světa pro tě.

Pampeliška:

Ó že ty nejsi princem z Hispanie —
věř, mně se zdá, že bych ti neutekla!

Honza:

Vida! U nás ve vsi říkali mi,
do smrti že prý se neožením —
sotva jedna holka že mne chtěla!
Říkali mi hloupý Honza všude.
Hloupý Honza! Inu, bodejť — hloupý!
Nedal jsem se, když mne dráb chtěl spráskat,
ušklíbnul jsem se i na rychtáře!
Takhle líbat ruku direktoru —
to je arci moudrost nejmoudřejší!

Zadívá se na Pampelišku:

A co ty, má krásná zlatovlásko —
jak pak tobě doma říkávali?

Pampeliška:

Říkali mi Pampeliška, Honzo.

Honza radostně:

Pampeliška? To se u nás říká
těmhle žlutým, dobrým kvítkům. Vidíš?

Trhá pampelišky v trávě:

Jistě proto, že tvé zlaté vlasy
taky takhle ve slunícku svítí.

Pampeliška:

Když česala mi chůva večer vlasy,
tak jasno bylo vždycky nad postýlkou,
že jasněji snad o polednách není . . .
Leč o těch květech nic mi neříkala.

Honza:

Uměla moc pohádek tvá chůva?

Pampeliška:

Ó uměla jich tolik, od jara
že povídat je mohla do zimy,
pak od zimy zas nové do jara
a od večera třeba do rána.
Než usnula jsem, vždycky zpívala
mi smutnou píseň o lnu, který kvet'
a nedokvet' —

Honza:

A ještě umíš ji?

Pampeliška:

Chceš? Já ti onu píseň zazpívám.

Zpívá:

Daleko, široko
svítí boží den,

na zahradě naší
kvete modrý len.
Kudy půjdu cestou,
kveť mi modře, kveť —
záhy za nevěstou
přijde rytíř teď.

Daleko z daleka
pro mne přijede,
mamička mi ze lnu
plátno upřede.
Ať se plátno jemné
v slunci zabělá —
rytíř odvede mne
zítra z kostela.

Daleko, vysoko
svítí sluníčko —
ach, to nebyl rytíř,
moje mamičko!
Sluníčko se schýlí,
záhy shasne den —
na můj rubáš bílý
vykveť modrý len!

Rozpláče se.

Honza:

Proč pak pláčeš, Pampeliško zlatá?

Pampeliška:

Tu písničku jsem vždycky oplakala
a teskno bylo mi. Je smutná, viď?

Honza:

Pampeliško, proč máš slzy v očích?
Zasteskło se tobě po domově?

Pampeliška:

Jen po zahradě naší se mi stýská,
kde s chůvou jsme se v trávě honily.
Tam bylo krásně! Z daleka i z blízka
tam přilétali pestří motýli.
A co tam bylo z jara zkvetlých stromů!
Ach, Honzo, Honzo — já už nesmím domů!

Honza:

Nesmíš domů? Ty že nesmíš domů?

Odhodlán:

Víš-li co? Pojď tedy na stráň se mnou;
uvidíme, kudy slunce pluje
do červených mraků na západě.
Půjdem za ním, proběhneme lesy,
na západě slunce dohoníme —
půjdeš se mnou, zlatá Pampeliško?

Pampeliška:

Víš-li, Honzo, kudy slunce chodí?
Za lesy je mračna doprovodí
a pak ještě do červánků hoří,
když je slunce na pokraji moří.
Na slunce tam veliká loď čeká,
po moři je veze do daleka,
za horami po celou noc plane,
na cizí se světy usmívá,

kde si slunce v kráse nevídané
zlaté vlasy v moři umývá.

Honza:

Pojďme tedy za ním v černé lesy,
jako ženich spěchá za nevěstou!

Pampeliška hledí k zapadajícímu slunci:

Slunce moje, slunce moje, kde jsi?

Honza:

Drobty z buchet nasypeme cestou;
kudy půjdem, o své stopě zvíme,
na zpáteční cestě nezbloudíme.

Pampeliška:

Princ se mne nedočká, odejde k posledu —
a já tě ke králi, Honzíčku, dovedu,
pan král mne miluje, hněvat se nemůže,
řeknu-li: »Tatíčku, toho chci za muže!«

Honza:

Chtěla bys mne, Pampeliško?

Pampeliška:

Nežli zlatá loď
třikrát zemi obepluje, než se slunce třikrát vnoří
v černé lesy, v žhavé mraky, na dno cizích, siných moří,
vrátíme se k panu králi!

Honza:

Pampeliško, pojď!

Odcházejí.

DRUHÉ DĚJSTVÍ:

JAK PAMPELIŠKA BYLA S HONZOU VĚZNĚNA A JAK OBA VYVÁZLI

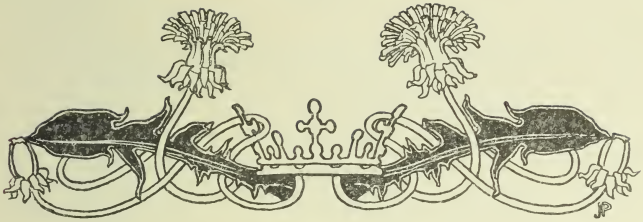

Primátorská síň počestného města.

Primátor:

Je třeba, velmi o město se bát,
mor zkaženosti by ho nepřepad'.
My počestní jsme ještě, na štěstí —
leč z ciziny jde mnoho neřestí:
byť sebe lepší, záhubou je přec
nám pro počestnost každý cizinec!
Stráž každého má proto zatknout hned,
by cizí mrav nám v město neuved',
i myslím, bychom v prospěch nemalý
hned nový zákon o tom vydali.

Starší města:

No, nevím, nevím! Novot všech se štítím —
náš dosavadní zákon trpěl by tím,
neb všechno to, co novotou čpí tuze,
je darmošlapům vítáno a luze.
Radš do knih nahlédnout a ptát se znalce,
jak dlužno hledět na přistěhovalce —

vždyť přísluší vám, jako města otci,
i bez knih soudit z primátorské moci.
Ať jednou lidé poznají moc onu,
jež může trestat třeba bez zákonu!

Primátor:

Stráž vyslechněmež!

Starší města:

Ať to s námi sdělí,
jak onen párek zatkla podezřelý.

Primátor:

Ne, zprvu ať nám strážce vykládá,
jak podezřelý párek vypadá,
neb zprvu musil cizince ty zřít,
než za zajatce moh' je prohlásit.
Hned jménem zákona se budu ptát,
jak vypadají, jaký mají šat.

Starší města:

Když jménem zákona se ptáti chcete,
tož obelhán být jistě nemůžete.
Šat oné dívky vzácné prý je ceny,
zjev její prý je takřka urozený.

Primátor:

Šat má-li vznešený, pak na mou čest
buď zlodějka, buď podvodnice jest —
a buďto ukradla ten krásný šat,
buď chce nás šatem drze oklamat!

Starší města:

Hned jménem zákona to dlužno říci,
že zlodějkou je nebo podvodnicí!

Hůř bude s průvodčím! Stráž aspoň praví,
že vypadá prý jako trhan pravý.

Primátor:

Jak, mladá dívka, skvěle ubraná,
že ve průvodu přišla trhana?
Toť, sousede, je zcela zřejmo přec,
že průvodčí je také zlotřilec,
neb vznešenost kde pravá vévodí,
tam ve průvodu sprosťák nechodí.

Starší města se zamyslí:

Už vymyslil jsem na ně kličku pěknou:
zda poctivci jsou, ať vám rovnou řeknou.
A řeknou-li, že ano — v téže chvíli
již rouhání se pravdě dopustili!
Leč při výslechu buďte velmi dbalý,
zda jménem božím též se dokládali,
neb směle byste mohl potom říci,
že zároveň jsou křivopřísežníci.

Stráž vrazí do dveří:

Ach, pane, pane!

Primátor:

Zda ty zákon ctíš,
že nezavolán sem se odvážíš?

Stráž:

Ach, pane, pane! Kdybyste to viděl,
sám byste křičel: »Zle je, zle je, zle je!«
Až k hradbám přišli, ohně zapálili
a do bran tlukou ukrutnými meči,

z nich mnohý meč si o své zuby brousí
a všichni vzhůru pěstmi vyhrožují!

Starší města:

Snad nepřebral jsi v krčmě? Jazyk mate
ti všechna slova páté přes deváté!

Stráž:

Ach, pane, pane! Kdybyste to viděl!
Což teprve, ty hrůzy slyšet všechny!
Když do večera bran prý neotevřem
a nevěstu li nevydáme princi,
on prý nám hodí smolné věnce v město
a vypálí nás, jako vosy v hnízdě.
A proto spěchám, vyřídit vám, pane,
co vyřídit prý od prince vám musím,
ač samým strachem sotva mluvit mohu!
Princ prý měl svatbu okázalou slavit,
leč princezna mu od oltáře pláchla,
hned jiného si muže namluvila —
a teď prý u nás ve městě se skrývá.

Starší města:

Ach běda, sousede!

Primátor:

Čas zoufalý!
My královskou jsme dceru zajali!

Stráži:

Vším vinen jsi, neb nedbalá jsi stráž!
Což nepoznal jsi, koho zatýkáš?

Starší města:

Že's ničemník, já odjakživa věděl:
jen okouněl's a korbele si hleděl!

Stráž:

Ach, pane, pane! Kdo pak moh' to vědět?
Já zatk' je věru se vší bedlivostí,
ač on se vzpouzel a chtěl bušit do mne.
Leč ona řekla: »Neubliž mu, Honzo!«
a povídala, že to ženich její.

Starší města:

Pak ona ovšem nevěstou jest jeho
a jistě není z lože královského!

Primátor:

Snad bude nejlíp, do vězení jít
a výslechu je oba podrobit.
A neřeknou-li, kterak přišli sem,
pak teprv princi oba ukážem.

Starší města:

Tak, sousede! To nejlépe se hodí,
a rozvaha nám při tom neuškodí.
Ať zatím posel zpraví o tom prince,
že dolehneme přísně na cizince,
a hlavně ať mu řekne, že jej ctíme
a jménem zákona že vyhovíme.

Primátor stráži:

Běž, vyřiď princi, že náš městský soud
chce jeho vůle ve všem poslechnout!

Stráž odejde.

Starší města:

Teď bude třeba, zajatce ty zočit
a bedlivě pak uvážit, co počít.
Neb jen tak zhola nelze svolit ani,
by princovo se vyplnilo přání,
a v cizí při se míchat není zdrávo,
než vyšetříme, čí je vlastně právo.
A víte, co? Já slyšel kdys, že kdesi
sám o sobě prý každý rozhodne si:
ať princezna nám řekne, čí je žena,
a není-li, tož komu zaslíbena!

Primátor:

V spor cizí ať se nikdo nemíchá:
ať vybere si sama ženicha!

Starší města:

Bůh, sousede, vás potěš za ta slova,
neb každému se člověk nezachová.

Primátor:

A princezna-li prince bude chtít,
pak dáme ovšem Honzu pověsit.

Starší města:

Leč jménem zákona jej suďte potom,
by nemusil už pochybovat o tom!

Primátor:

Co s ním se stane, už mne nehněte!
Tak, sousede, a teď si všimněte,
dva moudří lidé víc že dokáží,
než městská rada se svou kuráží.

Starší města:

Kde moudrost vládne, tam ať strachu není!
A jménem zákona teď do vězení!

Odcházejí.

Primátorův syn přichází se svým přítelem:

Hej, brachu, to je holka! Zřel jsem ji,
než do vězení stráž je odvedla,
a hned jsem poznal, že to princezna.
Tu kdybych dostal, aspoň na chvíli —

Přítel:

A viděl's průvodčího jejího?
Ta princezna — no, krk bych vsadit chtěl,
že vykutálená to princezna,
jež patrně již doma poznala,
co láska štolbů jest a lokajů!

Primátorův syn:

Jen u nás čpí to vínem vyčichlým
a naše ženy, stokrát záletné,
jsou v nepravostech hloupě počestny!
Hej, zda jsi tady někdy ženu zřel,
jež nezdá se až hanba počestnou?
Tak počestností nasáknul tu vzduch,
že kantor sám má ženu počestnou,
ač v cizím už ji našel pelechu
a býkovcem ji z něho vypráskal.
Zdaž nemáme i běhny počestné,
jež na tebe si samy volají,
když na ulici si jich nevšimneš?
Jsou počestny, jsou všechny počestny —
žít nesměly by v městě počestném!

Náhle:

Leč mně se hnusí! To jsou patoky,
to není víno, co tu pijeme!
Tu princeznu mi, brachu, zaopatř —
a zdvojnásobíš moje přátelství!

Přítel:

Tvým služebnictvem je má nepravost —
a pokud není pána lepšího,
chce tobě býti psovsky oddána!

Primátorův syn:

A dovede mi tedy poradit,
jak dosíci té krásné princezny,
než otcové ji naši odsoudí?

Přítel:

Což nejsi, brachu, primátorův syn?
Snad abys nechal v městském vězení
květ nejkrásnější touhou uvadnout
a při tom pod okny své nevěsty
— buď velebena její počestnost! —
svým kloboukem jak panák fofroval?

Primátorův syn:

Tvůj každý nápad páchne lotrovstvím!

Přítel:

Už zapomněl's, kam klíče vězení
tvůj velemoudrý otec pověsil?
Co? Stráže že se bojíš, zpozdilče?
Nač podplácíš ji, by nás nezatkla,
když po půlnoci město bouříme?

Sud vína stačí, by tě poslechla —
a ty tu pořád vzdycháš jako kluk?
Tak upřímně jsem tobě poradil,
že vlastní hřbet mne při tom zasvrběl!

Primátorův syn:

Hřbet zasvrběl tě? Svrbí-li tě hřbet,
hned zasvrbí tě natažená dlaň.

Přítel natahuje ruku:

A dáš mi na ni za to zálohu?

Primátorův syn v rozpacích:

Můj měšec, brachu, má teď úbytě

Přítel:

Zas úbytě má? Věru, zdá se mi,
že měšec tvůj už stůně smrtelně,
neb trvá to teď dlouho přespříliš!

Primátorův syn:

Však důkladně tu nemoc vyléčím,
až primátorem města stanu se.

Přítel sklamán:

Pak teprv? Běda! Což pak čekat mám,
až pochovají tvého tatíka?

Váhavě:

Což, nechtěl bys mne tedy do těch dob
mých služeb zbavit a radš propustit?

Primátorův syn:

Mé přátelství už tobě nestačí?

Přítel krčí rameny:

Snad jinému se zase urážíš —
a prozatím jen tolik, pane, vím,
že přátelství se tvého nenajím.

Primátorův syn dupne:

Kat sper tě tedy, chlape zpozdilý!

Odchází.

Přítel zahrozí za ním:

Snad pro tebe ho najdu za chvíli!

Zlostně odejde jinudy.

Vězení.

Honza

sedí u hromady slámy, na níž odpočívá Pampeliška:

Pampeliško, není ti už zima?

Pampeliška sklíčena:

Ach, Honzo, Honzo — co nám udělají?

Honza:

Kdyby vlas ti chtěli skřivit jenom,
na padrť bych rozbil jejich kosti.
Neznáš Honzu, neznáš?

Pampeliška:

Ale tobě?

Honza:

Pampeliško, o mne nestrachuj se!
Neměla's mi bránit, když nás chytli —
byl bych pěstí utlouk' onu havěť.

Hrozí ke dveřím:

Jen si přijďte!

Pampeliška se tulí k Honzovi:

Honzo, já se bojím!

Honza vyskočí:

Bojíš se jich? Dobrá, uvidíme!
Vypáčím ty dvéře ze železa,
touhle pěstí uvolním ti cestu,
brány města jako dvéře chlívku
rozkopnu a —

Pampeliška jej rychle zadrží:

Nečiň toho, Honzo!
Sic porazí tě, sváží, odsoudí —
a co si v světě počnu bez tebe?

Honza trpce:

Řekla bys jim, že jsi Pampeliška
a pan král že zaplatí jim zlatem,
beze mne když k němu dovedou tě.

Pampeliška:

Ach, bože, zlatem? Chudáček pan král
se židovi už dávno zaprodal!

Honza:

Kdybys chtěla prince z Hispanie,
zasype princ pana krále zlatem.

Smutně:

Pampeliško, vem si prince raději —

Pampeliška jej objímá:

Honzo, Honzo, co tě nenapadá?

Honza:

Máš mne tedy ještě trochu ráda?

Pampeliška vroucně:

Mám, Honzo, mám! A všechno chci ti dát,
že mám tě ráda nastotisíckrát!
Věř, mně se zdá, že vždycky tvou jsem byla
a pro tebe že jsem se narodila,
že Pánbůh chtěl už mnohem, mnohem dřív,
bys na světě byl pro mne jaktěživ!
Co povídáš, to vždycky nejhezčí je —
tys jinší junák, než princ z Hispanie:
ten kdyby teď sem přišel, Honzíčku,
dám jemu na zlost tobě hubičku!

Objímá Honzu.

Honza dojat:

Pampeliško, mně je tě tak líto!
Dokud byla's doma, ve svém zámku,
trhala jsi květy na zahradě,
jablka jsi zlatá s větví třásla.
Pampeliško, proč jsi utíkala?

Pampeliška:

Ach, Honzo, Honzo — co's to zase řek'?

Smutně:

Mám navrátit se k panu králi již?
Už nabažil jsi se mých písniček
a pohádky už nové neumíš?
Víš, jak's mi řek', že zlatovláska jsem,
a jak jsme do lesů šli za sluncem?
Což se mi stýská? Dokud mne máš rád,
líp u tebe mi bude tisíckrát.

Honza:

Za sluncem jsme, Pampeliško, vyšli
ale k moři nedošli jsme za ním —
není-liž ti toho přece líto?

Pampeliška:

Což jsme všude cestou, Honzo milý,
plno krásy spolu neužili?
Na lučinách plno kvítí bylo,
boží slunce nám je ozlatilo,
kukačka nás v černé lesy zvala,
veverka nám cestu ukázala,
do hnízd ptačích jsem se podívala,
vajíčka kde křehounká se hřála.
Do studánky nahlédla jsem v chvění,
seděla tam žabka na kamení,
očka se jí jako démant skvěla,
zlatou korunku ta žabka měla.
A když večer na mezi jsme spali,
svatojanské mušky přilétaly,
broučkům v trávě na noc svítily,
kolem hlav nám tiše tančily.

Honza se rozpovídá:

Už jsi spala, Pampeliško, unavena usnula jsi,
a ty mušky svatojanské padly ve tvé zlaté vlasy,
zmizely tam, osleply tam, jejich záře ztratila se,
protože se rovnat chtěly Pampelišce zlatovlasé.
V tom se měsíc vyhoup' z lesů, na topolech used' chvíli,
po paprscích jeho bílých spustily se k zemi víly,
mateří si doušky v trávě do sukynek natrhaly,
Pampelišku její vůní na dobrou noc ovívaly.

Ucítil to cvrček v mezi, na víly se chvíli zlobil,
ale potom z tenkých klásků housličky si honem zrobil,
sed' si na mez, nožkou lusknul, měsíce si nevšim' ani,
Pampelišce od půlnoci do sna hrál až ke svítání.
A když ustal, skřivan vzletěl, křepelička zavolala,
hnědá srnka udivená za jetelí v rose stála,
dívaly se, divily se, že dal Pánbůh krásné časy —
a to zatím Pampelišce svítily jen zlaté vlasy!

Pampeliška:

Ty umíš, Honzo, krásně povídat!

Zachvěje se:

A tady je tak pusto, nevlídno!
Proč zajali nás, Honzo, pod městem,
když o nocleh jsme v dešti prosili?

Honza:

Protože jsou špatní lidé v světě,
kteří dobrým štěstí nedopřejí.
Říkávala moje stará máma,
bych se špatným vyhnul na potkání —
ale teď to cítím: pěstí na ně,
kdekoli jen špatné lidi najdu,
a kde dobrý trpí, zastat se ho!
Už jen soudci aby tady byli —

Hrozí ke dveřím:

však se Honza s vámi vypořádá!

Pampeliška:

Věř, Honzíčku, jak jsem tě zahlédla,
hned měla jsem tě ráda, jako teď —
a na kraj světa za tebou chci jít,
že's tenkráte mi nedal ublížit!

Honza:

Půjdem, Pampeliško, půjdem, půjdem!

Pampeliška:

A víš, kam půjdem? Rovnou na stráň k vám!
Tam žlutých květů těch si natrhám
a že jsou, jak já, pampelišky též,
z nich do vlasů mi věnec upleteš!

Honza:

Žluté květy odkvetly už možná!

Pampeliška:

Už odkvetly, tak záhy odkvetly?
A pranic, pranic po nich nezbude?

Honza:

Jenom bílé pýří, které chvěje se —
a to za jeseně vítr roznese.

Pampeliška:

Vítr je roznese — a kam je roznese?

Honza:

Vysoko, vysoko, do oblak šedivých,
odkud se za zimy na zemi sype sníh . . .
Z oblohy šedivé pýří to napadá,
zmizí v něm stráň i les, pole i zahrada,
na náves napadá, na střechách všude je,
za vsí se nakupí v hluboké závěje.
Ale ať napadá! Doma je náhrada:
v chalupách při louči bába nám vykládá,

pohádky vykládá, jak si král králku vzal
a jak ji miloval —

Pampeliška propukne v tichý pláč.

Honza udiven:

Což jsem tě rozplakal?

Pampeliška:

Vysoko, vysoko, do oblak šedivých,
odkud se za zimy na zemi sype sníh . . .
Mně je tak truchlivo bez tepla, bez světla,
jakobych pod zemí vadla a dokvetla!

Honza:

Venku ještě usmívá se slunce,
v zlatých polích kvete koukol s mákem —
do žní budem, Pampeliško, doma!

Pampeliška:

Na naši stráň tedy den se směje světlý?
A my vrátíme se záhy na tu stráň?

Zamyšlena:

Jen ty pampelišky aby nedokvetly . . .

Hluk za dveřmi.

Slyšíš, už jdou pro nás! Chraň mne, Honzo, chraň!

Vrhne se na prsa Honzova.

Primátorův syn křičí za dveřmi:

Mám stokrát vám to, hlupci, povídat,
že jménem rady městské přicházím
a spravedlnost že chci vykonat?

Co? Nejsem já snad primátorův syn
a dědic jeho moci soudcovské?

Vejde do vězení:

Kde je ta dívka? Sám jsi povídal,
že urozená je to princezna —
a teď se zpěčuješ, ji vyprostit
a hned ji zbavit toho otrapy?

Stráž vchází za ním:

Mně pořád ještě něco našeptává,
že princezna se takhle nezahodí
a s ledajakým selským otrhancem
že neválí se na otepi slámy!

Primátorův syn:

Mlč! Umlkneš-li, nejlíp promluvíš!
Tu princeznu v síň moji odveďte
a tomu chlapu dejte železa!

Dupne:

Ty ještě cívíš? Ještě otálíš?
Já poroučím to, jménem zákona!

Stráž úslužně:

Ó jakmile to jménem zákona je,
tož nelze věru pochybovat ani,
že dívce té jsme přec jen ublížili!

Honzovi:

Jdi, otrapo, a necloumej tu dámu,
sic tebe tady —

Pampelišce:

Račte, urozená!

Pampeliška se znovu vrhne do Honzova náručí:

Ne, neodejdu! Chraň mne, Honzo, chraň!

Honza:

Neboj se jich, Pampeliško zlatá!

Primátorovu synu:

Kdo vás posílá?

Primátorův syn drze:

Princ z Hispanie.

Pampeliška zoufale:

Princ! Honzo, princ! Princ už nás dohonil!
A teď mne v poutech k němu dovedou!
Ó Honzo, Honzo, neopouštěj mne!

Primátorův syn:

Nám vaše vůle bude rozkazem,
a nechcete-li, nevydáme vás.
Leč dosud hrozí pomsta princova
i chci vás spasit. Se mnou prchněte!

Pampeliška:

Ne, neodejdu odtud bez Honzy!

Honza se dopálí:

Aha, princ vás neposílá tedy —
ale sem jste jeho jménem vešli?
Neboj se jich, Pampeliško zlatá!

Kryje princeznu tělem:

Jde-li si princ vskutku pro princeznu,
ať si pro ni přijde do vězení —
se mnou však ať dřív se vypořádá!

Primátorův syn:

Však bez prince to vyřídíme též!
Hned spoutejte ho!

Stráž chce Honzu spoutat:

Po dobrém se poddej,
než zhorší se to!

Honza se ožene:

Tedy mne už svažte!

Porazí stráž:

Svažte si mne, svažte, můžete-li!

Vrhne se na syna primátorova:

Tohle princi ještě na pamětnou!

Primátorův syn:

Ten chlap mne rozmačká! Ach, pomozte!

Stráž vstává:

Ať už se pána ani nedotkneš!

Honza:

Chcete vidět, kterak u nás doma
utloukáme sedm jednou ranou?

Vyskočí:

Takhle! Takhle! Takhle!

Ženou všechny ze dveří.

Primátorův syn:

Utíkejte!
Běž na radnici, že tu vzpoura je!

Dej se zvonice zvonit na poplach,
běž na náměstí, volej: »Vrahové!«

Uteče se stráží.

Honza si oddychne:

Viděla jsi, Pampeliško zlatá,
kterak jsem je odtud vyprovázel?

Pampeliška:

Leč teď sem přijde princ i s armádou
a potrestá nás, že jsme neposlechli!

Honza hrdě:

Ať jen přijde s celým vojskem svým —
regimentu se teď nebojím!
U nás na vsi jednou chalupníku
do studny se mlýnský žernov smek' —
já tam vlez' a takhle na malíku
žernov vytáh' jsem jak prstýnek.
Vojska ať sem přijdou, kde jsou která —
neleknu se ani lucipera!

Pampeliška se k němu tulí:

Můj zlatý Honzo, ty jsi hrdina!

Honza ji objímá:

Protože mám tebe, Pampeliško!

Pampeliška důvěřivě:

Teď už se, Honzo, prince nebojím!

Primátor mluví za dveřmi:

Že zprotivil se tobě, povídáš?
A proč tě, medle, nechránila stráž?

Vejde se starším města do vězení.

Primátorův syn jde opatrně za ním:

Jen nechoďme tam příliš daleko;
je hromotluk a všechno pomlátí.
Řek', sedm že jich ranou zabije —
a my jsme, otče, na něj pouze tři.

Primátor:

Tys tlučhuby se toho proto lek'?

Volá na stráž:

Vchod hlídejte, by odtud neutek'!

Stráž vstupuje na práh.

Primátor Honzovi:

Tys tedy onen zarputilý host!
He, proč jsi tady stropil výtržnost?
Proč nedal jsi se spoutat? Stráž jsi zbil!
He, proč jsi mého syna porazil?
He, myslíš si, že patník je to snad,
jejž každý osel může otloukat?
Tím rozmnožil jsi zločinů svých tíž —
jsem věru zvědav, jak se omluvíš!

Primátorův syn se schovává za otce:

He, což jsem patník? Viset budeš, věz!

Primátor:

Hned na otázky moje odpověz!

Starší města:

Ať počet všech svých nepravostí vydá
a jménem zákona nechť odpovídá!

Honza:

Ať syn vám řekne, proč sem na nás vnik'!

Primátor staršímu města:

To velmi pálený je poběhlík!

Starší města:

Ba věru, sousede, a připadá mi,
že zmásti chce nás těmi otázkami.
Teď nejlíp pravdu nepokrytou zvíte,
když se vší přísností naň uhodíte.

Primátorův syn:

Leč bez otázek! On se pere rád!

Primátor:

Mám bez otázek chlapa potrestat?

Starší města:

Ať vydá počet protivenství svého
a bez otázek potom odsuďte ho!

Primátor:

Nuž, bez otázek! Tvoje jméno jest?

Honza se rozchechtá.

Primátor:

Je nepochybno, že nás hodlá splést.

Starší města:

Ne, sousede, tak ne! Snad pravdy zvíme,
když jiným způsobem to vyšetříme.
A lhát-li bude, trestejte jej za to!

Postoupí v před:

Hned odpověz nám, kdo je dívka tato.

Honza ledabyle:

Ptejte se jí!

Starší města:

Aha, vyhýbá se!
Nuž, zeptejte se dívky této zase,
neb to již víme beze ptaní všeho,
že princezna je rodu královského.

Primátor kývá:

Vhod promluvil jste! Ať se k pravdě zná!

Pampelišce:

Jste, princezno, vy vskutku princezna?

Pampeliška:

Jsem.

Primátor:

Zdá se vskutku, že je nevinná,
neb ihned pravdu mluvit počíná.

Pampelišce:

A medle, princezno má spanilá —
proč tuhle toho jste se chytila?

Starší města zvědavě:

No, teď to praskne! Buďme všichni zticha!

Pampeliška:

Král vyvolil mi prince za ženicha —
a nežli toho prince z Hispanie,
radš žebrat chci a hlad mně milejší je!

Starší města:

No? Aha, aha! Blud už v pravdu vyšel —
teď, sousede, jste svatou pravdu slyšel!

Primátor:

Když doznala nám všechno vlastním rtem,
jest opravdu princ jejím ženichem!

Primátorův syn rychle:

Teď, otče, honem hleďte se jí zbýt
a toho chlapa dejte pověsit!

Starší města:

Nic neukvapme! Zvolna, mladý pane,
než jménem zákona se právo stane!

Radí se s primátorem.

Pampeliška Honzovi:

Viď, Honzo, ty mi nedáš ublížit,
byť stokráte mi prince určili?

Honza:

Ať se radí! Dokud Honza s tebou,
neskřiví ti nikdo ani vlásku!
Ty se chvěješ, Pampeliško zlatá?
Pampeliško, což pak neznáš Honzu?

Primátor se poradil:

Tak městská rada právem uznala,
by princezna se princi vydala,
a starší města princi v poctu hned
ji do tábora budou provázet.
Ten, jenž ji unes', budiž ze města
též vyveden, ať princ jej potrestá,

i buď mu vydán milostivě dost
ať na milost či také v nemilost!

Stráži:

Ji odvedeš v síň primátorskou, věz,
leč průvodčího vrhneš do želez!

Pampeliška obejme zoufale Honzu:

Ne, Honzo, ne — já s nimi nepůjdu!

Honza pokročí:

Pojďte tedy! Železa mi dejte!
Odveďte si tedy Pampelišku!

Primátor

utíká ze dveří o závod se synem a se starším města, křiče na útěku:

Jen se ho nebojte a v pouta s ním!

Uteče.

Primátorův syn hrozí venku pěstí:

Už konec je tvým kouskům lotrovským!

Uteče za nimi.

Stráž se blíží poníženě k Pampelišce:

Je libo, prosím?

Kyne ke dveřím.

Honza upřímně:

Pampeliško, chceš?

Pampeliška se stulí do Honzova náručí:

Můj Honzo, Honzo, umru s tebou též!

Honza posměšně stráži:

Nemáte snad úcty před zákonem?

Zatne pěsti a rozpřáhne ruce:

Tedy pojďte! Spoutejte mne honem!

Pokročí.

Stráž

zmateně utíká a bouchne dveřmi.

Tábor mocného prince z Hispanie.

Princ přichází se svým vojevůdcem.

Vojevůdce:

Můj pane královský, smím promluvit?

Princ se vzruší:

Zas, vojevůdče, chceš mi poradit,
bych neotálel dalším čekáním
a na město hnal náhlým útokem?

Vojevůdce:

Tvé vůli jen se, pane, ukláním
a mlčky čekám, dokud rada má
se nepromění na tvé rozkazy.

Princ:

Proč z myšlének mne tedy vyrušil's?

Vojevůdce:

Tys rozkázal, bych z dum tě probudil,
než k západu se slunce nakloní.

Princ:

Již k západu se slunce sklonilo —
a město ještě neotvírá bran,
by princeznu v můj tábor uvedlo?

Vojevůdce:

Smí promluviti sluha oddaný,
by nového zas hněvu nevzbudil
svou starou radou?

Princ netrpělivě:

Nuže, mluv si, mluv!

Vojevůdce:

Tvých proslavených zbraní váhavost
snad posiluje města naději,
že opustíš je, nepotrestav ho.

Princ:

Mám rozbořit snad město ve hněvu,
bych v jeho troskách zaslech' výčitku,
že násilím jsem dobyl princezny?
Ó nikoli! Svých zbraní nezvednu
a nezničím ho, dokud nepoznám,
že město váhá vydat princeznu,
ač její duše touží v náruč mou.

Vojevůdce:

Tvou nedočkavost zřelo jitro již —
a dnešní večer zas ji uvidí.

Princ:

Rci, není lépe, trvat v pochybách
a prodlužovat jimi touhu svou

a její smutek věnčit nadějí,
než zvítěziti hravě nad městem
a vítězstvím tím být i přemožen?
Když bořili jsme města pohanů
a smolné věnce do nich metali,
by sžehly všechno, co tam k nebi ční,
ať paláce či sklady kupčíků,
ať svatyně či čtvrti nevěstek —
my neptali se, co se stane pak,
až celé město lehne popelem,
nám pokoření pýchy stačilo
a s novým jitrem zas jsme táhli dál.
Leč zde má pýcha leží táborem —
a vítězství mé snad ji pokoří!
Co stane se, když města na troskách
vzplá jenom hrdý nevěsty mé hněv
a hrdě »Zpátky!« řekne vítězům?
Znáš o Pyrrhovi prastarou tu zvěst,
jenž sám se lekal svého vítězství?
Ne — raději čekat, stále čekat chci,
bran městských dále stříci pohledem
a svoje srdce těšit ubohé,
že snad se přece samy otevrou
a z nich že vyjde krásná princezna,
jak luna krásná ve svém panenství,
řkouc: »Tvoje láska zvítězila tam,
kde nechtěly tvé zbraně vítězit!«
Buď žehnán Bůh, že stvořil naději —
a budiž klet, kdo hrubým násilím
chce něžný život její ukrátit!

Vojevůdce se němě uklání.

Vojín volá za stany:

Prince že chceš, chlape, varovat?
Vyzvědač jsi, budeš oběšen!

Přítel primátorova syna:

Jsem věrný sluha! Věrný, slyšíte?
A zkrátíte-li krk můj o tolik,
oč zdržela mne každá vteřina,
zle urazíte princův majestát!

Potácí se k princi.

Vojevůdce:

Až k princi, smělče, jsi se odvážil?

Přítel:

Ó mocný princi, sám-li uznáte,
že vskutku větší byla smělost má,
než důležitost mého příchodu,
nechť vaše stráž své splní vyhrůžky!

Vojevůdce:

Sám vyřknul jsi svůj ortel!

Princ:

Nikoliv!
Je patrno, že z města přichází —
snad přináší nám jeho poselství.
Mluv!

Přítel:

Mocný princi, kdyby přicválal
teď z vaší říše posel uštvaný
a strašlivou vám nesl novinu,
že vaše hrady lehly popelem,

že zloupeny jsou jejich poklady,
že nejbídnější člověk na světě
se korunoval vaší korunou,
že ze všeho, co vaším bývalo,
vám zbyla už jen vlastní statečnost —
líp bylo by vám, nežli právě je!

Princ:

Nech nářků svých, rci jejich příčinu!

Přítel:

Ó proč jste přišel v tuto zemi dřív,
než peklo zhltí její zločiny?
Ó proč jste přišel v zem tu později,
než hanebný ten čin byl vykonán?

Vojevůdce:

Mluv rychle, rychle!

Přítel:

Ještě za rána
zval onen bídník mne svým přítelem!

Natahuje ruku:

Mou nataženou ruku utněte,
by nezdálo se, že ji vztahuji
jen pro odměnu za své poselství!

Vojevůdce:

Dost draho tedy prodat přicházíš
své přátelství —

Princ kyne vojevůdci.

Přítel:

Ten bídník, zlotřilec,
jenž chlípné choutky živil potají,
až zneuctily tělo královské!

Princ tasí meč:

Smrt zasloužil jsi, že's to vyslovil!

Přítel se natáhne na zemi:

Ať tedy pyká moje poctivost,
že velezrádě sloužit nechtěla!

Princ vrazí meč do pochvy:

Nuž, vraždi tedy slovy svými sám!

Přítel:

Blud, nerozum a nízkost smýšlení
tak smysly otců města pomátly,
že do vězení vrhly princeznu . . .

Princ užasne.

Přítel:

Leč otců našich tupý nerozum
už dávno zvrh' se v prostopášné hry,
jež drze páchá primátorův syn.
On zlehčil v městě všechnu počestnost
a není u nás podnes panenství,
jež nebylo by pro něj uvadlo!

Padá znova tváří na zemi:

Ó běda, běda — jak to vyslovit?

Princ zoufale:

Mluv!

Přítel:

Čím je všeho světa panenství,
když nejkrásnější jeho koruna
dnes ve vězení města zhynula?
Oh, mocný princi, mám to povídat,
jak do vězení vniknul bídník ten,
jak zneuctil tam vaši nevěstu
a nejbídnější zločin dokonal,
jejž nemohou má ústa vyslovit?

Princ šíleně:

Ó běda, běda — co's to pověděl?

Vojevůdci:

Dej k hradbám města hnáti útokem!
Dej smolné věnce všechny zapálit,
ať shoří všechno, nerozum a hřích,
i s potřísněným jejím panenstvím!

Vojevůdce váhavě:

Můj pane královský, tvá nevěsta —

Princ:

Má nevěsta? Ó což pak neslyšel's?
Je posud v světě lože manželské,
kde královskou by ženou mohla být?
Ať její duše poslední svůj vzdech
tam pošle k nebi v žhavých plamenech!

Všimne si přítele:

A tento posel zvěsti zločinné
ať v plamenech těch rovněž zahyne!

Odchází.

Vojevůdce:

Vstaň!

Vojíni přicházejí.

Přítel:

Běda, běda, ctnosti proklatá!
Tak ukrutna je tvoje odplata!

Vojevůdce:

Svou nepoctivost chtěl jsi prodat dráž —
zisk její nyní žitím odpykáš!

Kyne vojínům.

Vojíni odvádějí zajatce.

Vojín přiběhne:

Velký průvod z města kráčí sem,
bílý prapor vlaje nad městem!

Vojevůdce:

Zpět zatlačte ten průvod do města
a k jeho hradbám žeňte útokem!

Vojín:

V průvodu tom, pane, ze města
princova se blíží nevěsta.

Vojevůdce:

Což neslyšel jsi? Žeňte útokem!

Vojín:

Bílý prapor vlaje nahoře
nad hradbami . . .

Ohlédne se:

Už jsou v táboře!

Ustupuje.

Primátor

přichází v průvodu starších města a stráže, která vede Pampelišku s Honzou:

Než vaše vojsko v bubny udeří,
chcem spatřit prince. Nesem příměří!

Mává bílým šátkem.

Vojevůdce:

Smrt upálením vám snad nestačí?

Primátor užasne:

Snad mocnému se princi neráčí —?

Vojevůdce:

Pryč, pryč a pryč! Zpět v hnízdo hlupáků!

Vojínům:

A na rožních je pecte bodáků,
když zbabělost se jejich ošívá,
a nechce zhynout v ohni za živa!

Primátor mává divoce bílým šátkem:

Kdo poctivosti naší nevěří?
Chcem příměří! Ó princi, příměří!

Vojevůdce:

Mám naslouchat snad babským nářkům tvým?

Dupne:

Zpět zažeňte je i s tím příměřím!

Vojíni se vrhnou na primátora.

Primátor utíká s ostatními:

V šanc vydáni jsme cizí neřesti!

Utekou všichni a jenom Honza s Pampeliškou zůstane v táboře.

Vojevůdce Pampelišce:

Jak přehrozno je vaše neštěstí!
Leč ortel vyřknut a vy v chvíli té
již za hřích cizí pykat musíte!

Pampeliška:

Hřích? Jaký hřích? Jsem dcerka pana krále
a nejdu prosit, pane generále!
Princ nechať zví, kdo ženichem je mým,
a k panu králi se pak navrátím.

Vojevůdce:

Princ neodpustí, neboť o všem slyšel.

Všimne si Honzy:

Kdo je ten jinoch, který s vámi přišel?

Pampeliška:

Můj ženich.

Vojevůdce překvapen:

Svůdce!

Pampeliška důrazně:

Je to ženich můj.

Vojevůdce užasne:

Tak prodala jste panenský stud svůj?

Všimne si přicházejícího prince:

Zde je váš soudce.

Princ

přichází v plné zbroji a zahlédne Pampelišku:

Běda, princezna!
Mně, Pampeliško, srdce krvácí,

že v tábor můj ctnost vaše líbezná
se zneuctěna teprv navrací.

Pampeliška:
Už nechcete mne odvézt ve svou říš?

Princ trpce:
Ne, nechci, nechci!

Pampeliška radostně:
Honzo, slyš, ó slyš!

Objímá Honzu:
Tak, pane princi, a teď z této země
s mým ženichem již navždy propusťte mě!

Princ překvapen:
Kdo je ten člověk?

Pampeliška:
Nechápete už?
Můj Honzíček — a chcete-li, můj muž!

Princ užasne:
Váš stud se jemu dobrovolně vzdal?
Ne, nemám práva, bych vás potrestal.
Jste volna, prosím!

Vojínovi:
V pole doprovoď
dceř pana krále.

Pampeliška vesele:
Pospěš, Honzo, pojď!

Princ:

Ne, princezno! On hřešil, byť vy ne!
On ve plamenech města zahyne.

Pampeliška:

Honzo, Honzo!

Honza klidně:

Přej tu radost jim —
však tě, Pampeliško, dohoním!

Pampeliška zoufale:

Neopusť mne!

Honza s úsměvem:

Nezdržuj se již;
dohoním tě, než se rozloučíš.

Vojíni odvádějí plačící Pampelišku.

Princ:

Až zaplá město žárem hněvu mého,
hned v plameny jej hoďte spoutaného!

Zazní ryk válečný.

Slyš, pomsta má už jásá vítězná!
Vše zničte, zničte!

Honza:

Kde je princezna?

Vojevůdce:

Již opustila tento tábor též —
leč jinudy, než ty teď odejdeš.

Rudá záplava.

Honza radostně:

Opustila tábor? Spěš, kdo chceš se spasit!

Rozběhne se:

Město hoří, princi! Pospíchejte hasit!

Vojevůdce:

Spoutejte jej!

Honza se chechtá:

Jsi ty nenasyta!

Požár ozáří tábor.

Honem, princi, honem! Tábor vám už chytá!

Poráží vojíny i vojevůdce a prchá.

Vojsko křičí z daleka:

Město hoří! Hoří!

Princ stane:

Běda tomu městu!

Vojevůdce:

Za ním! Za ním! Za ním!

Honza se směje z daleka:

Princi, šťastnou cestu!

TŘETÍ DĚJSTVÍ:

JAK PAMPELIŠKA HONZOVI ODKVÉTALA A JAK MU ODKVETLA

Podzimní krajina.

Tulák

jde krajinou, zpívaje:

Byl, byl chudý král,
možná, že je posud,
Pampelišku spanilou
uštědřil mu osud.
Pampeliška sem, Pampeliška tam —
pane králi, pane králi,
co vám za ni dám?

Půjdu volat v lesy:
»Pampeliško, kde jsi?«
Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?

Byl, byl mocný princ,
vážil z dálky cestu,
Pampelišku spanilou
přál si za nevěstu.

Pampeliška sem, Pampeliška tam —
pane králi, pane králi,
co vám za ni dám?

Půjdu volat v lesy:
»Pampeliško, kde jsi?«
Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?

Odejde.

Honza přichází s Pampeliškou.

Pampeliška unavena:

Honzo, Honzo, kam jsme zabloudili?

Honza:

Díval jsem se s nejvyššího stromu,
cizí vsi jsem viděl, cizí města,
modré hory v daleku jsem viděl —
ale k nám jsem přece nedohlédl.

Pampeliška:

Na bařinách světélka nás zmátla.

Honza:

Pěšinky se listím zasypaly,
drobty z buchet ptáci sezobali —
kudy jdeme, lesa na pokraji
sojky se nám za to posmívají.

Pampeliška:

Víš-li, Honzo? Třikráte tři týdny
z tábora už princi utíkáme —

ale domů, věř mi, nedojdeme!
Honzíčku, viď, teď už léto není?
Ráno byla tráva postříbřena,
údolím se mlhy provalily —
Honzo, Honzo, Honzo, já se chvěji!

Tulí se k Honzovi:

Podívej se, už tam zase hoří!

Honza hledí k západu:

Kde že hoří? Slunce zapadá to
do krvavých mračen, Pampeliško!

Pampeliška:

Zapadá už? A nás nezahřálo!
A teď shasne! Honzíčku můj, víš-li,
za sluncem že chtěli jsme až k moři?

Honza:

Za sluncem jsme s naší stráně vyšli,
k požárům jsme došli!

Pampeliška hledí k západu:

Zas už hoří!
Vidíš, vidíš, co tam plamenů je?
Princ už cestou všechno zapaluje,
zapálil už lesy, dým z nich vzchází,
živé lidi do plamenů hází!

Honza ji těší:

Neslyšela's? Slunce zapadá to.

Pampeliška:

Slunce moje, slunce moje, kde jsi?
Pojďme za ním, nežli zmizí v lesy!

Honza:

Došli bychom tam, zkad utíkáme;
k východu teď jdeme, Pampeliško.

Pampeliška:

Ale tam se šeří! Noc tam vstává!
Od východu fičí! Kam se skryjem?
Na západ se nemůžeme vrátit,
černá noc už číhá na východě!

Tulí se k Honzovi:

Zahřej mne, ach zahřej, mně je zima!

Honza:

Za soumraku dojdem do vesnice
a tam bohdá nocleh dostaneme.

Mrak zalehne na chvíli krajinu.

Pampeliška poděšena:

Vidíš, co to letí od západu?

Honza:

Na chvíli se slunce skrylo v mraky.

Pampeliška:

To jsou mraky? Hle, jak letí, letí!

Honza tam hledí znovu:

Ne, to k jihu táhnou tažní ptáci.

Pampeliška hledí do oblak:

Labutě se v cizí moře vrací!

Honza:

Táhnou na jih, tam, kde není zimy.

Pampeliška:

Pojďme s nimi, Honzo, pojďme s nimi!

Toužně:

Labutě, labutě — kudy vy letíte,
že ten kraj bez zimy na jihu vidíte?
Pánbůh vás, labutě, na moři siném chraň!
Labutě, labutě — vidíte naši stráň?
Vidíte zámek náš? Hněvá se ještě král?

Honza:

Jistě jej spatřily, ale zas letí dál!

Pampeliška:

Já bych neletěla, labuti ty bílá!
Nad zámkem bych naším v slunci zakroužila,
v zahradu bych padla a pan král by vyšel,
radostí by plakal, až by o mně slyšel,
celý dům by svolal, častoval by lidi . . .

Náhle:

Honzo, Honzo, Honzo — už mne neuvidí!

Honza:

Uvidí tě zase, Pampeliško,
k panu králi rovnou dovedu tě.

Pampeliška hledí za stádem labutí:

Pohleď, pohleď, z labutího stáda
jedna labuť náhle k zemi padá!

Honza:

Nemohla doletět umdlenou perutí . . .

Pampeliška:

Ubohá labuti!

Honza hledí smutně na Pampelišku:

Ubohá labuti . . .

Pampeliška

sáhne oběma rukama do svých vlasů:

Proč teď pořád suché listí padá
do mých vlasů? Pořád, pořád padá . . .
Moje vlasy nejsou už tak zlaté —
a jak vadnou! Podívej se, Honzo!

Honza:

Vždyť jsi pořád moje zlatovláska!

Pampeliška:

Vadnou, vadnou, měknou jako peří . . .
Po jeseni, viď, to zima bude?

Honza:

Ale po zimě zas bude jaro.

Pampeliška:

Nebude už, Honzo, nebude už!

Tulák zpívá z daleka:

Pryč, pryč utekla
Pampeliška králi,
Pampeliška spanilá
zmizela nám v dáli.
Pampeliška sem, Pampeliška tam —
pane princi, pane princi,
chyťte si ji sám!

Půjdu volat v lesy:
»Pampeliško, kde jsi?«

Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?

Pampeliška:

Slyšíš, Honzo, slyšíš onu píseň?

Honza překvapen:

O tobě to zpívá, Pampeliško!

Pampeliška:

Kdo to zpívá? Což pak všude vědí,
že jsem princi utekla a králi?

Honza:

Však se po zpěváku rozhlédneme!

Stoupá na kámen a hledí do dálky.

Tulák zpívá odjinud:

Spěš, spěš, za ní spěš,
možná, že se vrátí —
Pampeliška spanilá
s Honzou utekla ti!
Pampeliška sem, Pampeliška tam —
hloupý Honzo, hloupý Honzo,
kam's ji odved', kam?

Půjdu volat v lesy:
»Pampeliško, kde jsi?«
Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?

Honza:

Nevidím ho — a přec pořád zpívá!

Běží a hledí jinam.

Tulák zpívá z opačné strany:

Král, král, chudý král
naříká a stená —
Pampeliška spanilá
Honzova je žena.
Pampeliška sem, Pampeliška tam —
hloupý Honzo, hloupý Honzo,
nechej si ji sám!

Nepůjdem už v lesy
tebe hledat, kde jsi —
Pampeliško, zrádná myško,
zůstaň si tam, kde jsi!

Pampeliška:

Slyšel's Honzo, co teď o mně zpíval?

Pláče usedavě.

Honza hledí do dálky:

Tamhle jde a zas už notuje si!
Ví-li o všem všudy, Pampeliško,
ať nám řekne, kudy cesta domů!

Běží za tulákem.

Pampeliška:

Neutec mi, Honzo, neutec mi!

Honza volá v dálce:

Zpěváčka už máme!

Pampeliška:

Pospěš, pospěš!

Honza přivádí tuláka:

Co's to zpíval za písničku, hola?

Tulák se vzpouzí:

Bodejť! Od lecjaké holoty
dám se smýkat! Dáš mi na noty?

Vzepře se.

Honza jej schvátí:

Nepustím tě, dokud neodpovíš!
Když však povíš, kudy k tomu králi,
o kterém jsi tamhle v roští zpíval
dám ti nový zlaťák.

Tulák napřáhne ruku:

Napřed zlaťák!

Honza hrozivě:

Mluv a nedopaluj!

Tulák:

No, když chceš —
však mi se zlaťákem nepláchneš!

Honza:

Co víš o princezně Pampelišce?

Tulák pohrdavě:

Princezna — huj! Měla by se stydět:
starý král jí nechce ani vidět.

Pampeliška propukne v tichý pláč.

Tulák:

Cizího si prince měla brát;
byl ti bohat — marno povídat!
Ale princezna ta roztomilá
chalupníka radš si namluvila:
hloupý Honza ji teď světem vodí,
po žebrotě ze vsi do vsi chodí.

Honza:

Nelži!

Tulák:

Písničku znám o tom přec;
zpívá si ji každý pastevec.

Prozpěvuje:

Půjdu volat v lesy:
»Pampeliško, kde jsi?«
Pampeliško, zlatá myško,
Pampeliško, kde jsi?

Mluví:

To je rána do rodiny řádné!
Toť se ví, král chřadne, pořád chřadne,
už je z něho skoro dětina —
ale princeznu jen proklíná!
Kdyby prý se vrátit chtěla, řek',
psy prý na ni vyštve před zámek.

Pampeliška naříká:

Bože, Bože!

Tulák:

Bodejť, je to k pláči!
Když i princezna tak sesprosťačí,

že jí stačí podruh, hloupý dost —
kde pak hledat ženskou počestnost?

Honza zuřivě:

Mlč, sic tebe —

Tulák:

Hrome, ať mne šlak —
tys ten Honza, tys ten darebák!

Hledí na oba:

Na mou milou, to ten párek pravý!
Pěkně vítám, vrátili se zdrávi!
A kam teďka, po návratu z dálky?
K panu králi? Nebo na hambalky?

Honza se naň vrhne:

Ani muk už!

Pampeliška jej zdržuje:

Nech ho, Honzo drahý!

Tulák utíkaje:

Jakpak, jakpak — budou křtiny záhy?
U krále už slupky s brambor jedí:
tuze toho děti nepodědí!

Uteče a zpívá v daleku:

Pampeliška sem, Pampeliška tam —
hloupý Honzo, hloupý Honzo,
nechej si ji sám!

Pampeliška padne Honzovi na prsa:

Po všem, Honzo! Pan král proklíná mě!

Honza:

Půjdem tedy do vsi k naší mámě — ta nás nevyžene! Pojďme tam!

Pampeliška klesá:

Nedojdu už, Honzo!

Honza ji zvedne:

Dojdu sám!

Odnáší ji v náručí.

Náves.

Honzova máma sedí na zápraží:
Synáčku, pás' na stráni jsi dneska?

Pastevec jde po návsi:
Pásl, teta.

Máma:
Rozhlíd' jsi se trochu?

Pastevec:
Rozhlíd', teta.

Máma:
No — a nezahlíd' jsi?

Pastevec:
Nezahlídl.

Máma potřásá smutně hlavou

Pastevec:
Teta, je to pravda?

Máma naň pohlédne.

Pastevec:
Že prý jste si došla k tomu králi.

Máma:

Došla jsem si, došla, když jsi řekl,
že se jeho dcerka chytla Honzy
a že s ním šla tenkrát na zkušenou.

Pastevec:

Nenatlouk' vám, teta, ten král za to?

Máma:

Což já chudák něco zavinila?

Pastevec:

Na Honzu se ten král asi zlobí?

Máma:

Tuze řečí arci nenadělá,
přijde-li tam stará výměnkářka —
ale když jsem řekla, že můj Honza
jako utek' s jeho mladou dcerkou
a že za Honzu jdu orodovat,
dal se ti král do hrozného pláče,
smekl korunu a smutným hlasem
řekl: »Pánubohu poručeno!«

Pastevec:

Ale ten princ už tam nebyl, viďte?

Máma:

Ten princ už tam nebyl; ujel hnedle,
když tak náhle bylo po námluvách.
Povídal prý králi, že je chytne.

Pastevec:

No — a chytil?

Máma:

Někde prý je chytil;
po zvláštním to poslu králi vzkázal.

Pláče:

Ale vzkázal, že už holku nechce,
že prý se už s Honzou zapomněla
a že oba vyhnal, když to slyšel.

Pastevec:

Proto asi ten král tolik plakal!

Máma:

Ba že! Ba že! Proto tolik plakal!
Princeznu už ani vidět nechce.

Pastevec:

A co Honzu!

Máma:

Moc se na něj zlobí.
Povídal mi: »Odpusť ti to Pánbůh,
že jsi nezdárníka vychovala!«
Nedej Pánbůh, aby Honzu chytil!

Pastevec:

Kdož ví, kudy Honza s holkou chodí!

Máma slzí:

Aspoň domů kdyby Honza přišel!

Pastevec:

I s tou princeznou?

Máma:

Rač Pánbůh chránit!
Ani znát jí nechci, poběhlici!

Pastevec:

Bez ní se vám Honza nenavrátí,
mají li se, teta, ještě rádi.

Máma sklíčena:

Pánubohu poručeno tedy!

Sousedova dcera vyběhne ze statku:

Vy už jste se, teta, vrátila?
Opravdu jste byla u krále?

Máma kývá:

Zrovna o tom povídáme tady.

Sousedova dcera:

Tam je asi krásy!

Máma:

Ba, je! Ba, je!

Sousedova dcera:

Tolik krásy — a ta princezna
na vandr se s Honzou vydala!
To je asi čistá princezna!

Zasměje se s opovržením.

Pastevec:

Protože ti Honzu přebrala!

Sousedova dcera:

Jedeš domů! Jedeš domů hned!

Pastevec poskakuje o jedné noze:

Sebrala jí Honzu, jak by smet'!

Sousedova dcera běží za ním.

Pastevec pokřikuje:

Honzu! Honzu! Honzu chalupníka!

Uteče do statku.

Máma:

Pojď sem, dceruško, a nech ho křičet —
to víš, v nouzi dobrá rada drahá!
Sedni si sem ke mně na zápraží;
aspoň s tebou potěším se někdy,
když jsi měla Honzu tolik ráda.

Sousedova dcera pláče:

Bože, teta, vy to nevíte,
co jsem doma pro něj zkusila!
Kolikrát mi táta namlátil,
že je Honza synek z chalupy
a že na náš grunt ho nepustí!

Máma:

Možná, že by jináče byl miluvil,
až by se byl Honza z vandru vrátil!

Sousedova dcera:

A když utek' Honza s princeznou,
taky mi náš táta namlátil.

Máma:

Vidíš, holka, vidíš! Je to bída!

Sousedova dcera:

Už moh' sedět u nás na gruntu.

Máma:

Když on Honza nikdy neuposlech',
paličák byl vždycky! Teď má za to!

Sousedova dcera:
Já bych si ho, teta, vzala hned,
kdyby princeznu si nepřived'!

Nastává večer.

Ale s tou se tady ukázat,
oči bych jí vyškrábala snad!

Máma smutně:
Můj ty Honzo zlatý, kde ty chodíš?

Sousedova dcera:
Z furiantství princezny se chyt'!

Pastevec křičí ze statku:
Dorka, Dorka! Máš jít podojit!

Sousedova dcera vstává:
Však už běžím! Teta, dobrou noc!
Buď vám tady Pánbůh na pomoc!

Odběhne do statku.

Máma vstává:
Pánbůh dobrou noc, má zlatá holka!

Jde do chalupy.

Honza přivádí umdlenou Pampelišku:
Koukej, Pampeliško! Koukej, koukej!
Už jsme doma, na té naší návsi!

Pampeliška smutně:
Tys už doma — ale já? Ach, Honzo!

Honza:
Dětino, jsme oba doma přece!

Váhavě:
Ale naše sednice je nízká —
tam se ti to asi nezalíbí!

Pampeliška:

Kde by se mi s tebou nelíbilo?
Ale tvoje mamička! Ach, Honzo,
mamička tvá jistě vyžene mne.

Honza:

Oho! Ani nevíš, Pampeliško,
kterak mne má moje máma ráda!
Moh' jsem dostat líbeznější ženu?

Pampeliška:

Dokud jsme se, Honzo, širým světem
toulávali, sami jen a sami,
ani ve snách mne to nenapadlo,
že bych tebe nesměla mít ráda.
Ale tady, u vás?

Honza:

Pampeliško!
Tady teprv, zlatovlásko drahá!

Pampeliška nesměle:

Poslyš, Honzo —

Honza:

Copak, Pampeliško?

Pampeliška:

Nečeká snad jiná tady na tě?

Honza se usměje:

Ať si čeká!

Pampeliška:

Vidíš, Honzo, vidíš!
Jdi teď k ní — já k panu králi půjdu.

Honza se zasměje:

Pampeliško, snad jsi nemyslila . . .?
Tady dcera z protějšího statku
dost se za mnou všude naběhala —
ale já jí nechtěl. Věříš mi to?

Pampeliška:

Věřím, Honzo, věřím!

Smutně:

Ale považ,
umru-li ti, Honzíčku můj zlatý . . .

Honza:

Pampeliško, zas tak divně mluvíš?

Pampeliška:

Věř mi, Honzo, nedočkám se jara!
Od severu fičí to a fičí,
slunce kdesi za horami bloudí,
pampelišky v lukách nedokvetly . . .
Nedokvetu, ale odkvetu ti . . .

Honza bolestně:

Pampeliško, proč mne zarmucuješ?
U nás doma přečkáme tu zimu,
ke kamnům se stulíš na lavici . . .
než se naděješ, už jaro bude!

Pampeliška:

Jaro bude? Beze mne už bude,
jabloně už pro mne nerozkvetou,
a ty, Honzo, ty mne neuvidíš . . .
Tebe, Honzo, je mi nejvíc líto!

Honza se vzmuží:

Daleká tě cesta unavila —
pojďme honem k mámě!

Pampeliška rychle:

Ne, ne, Honzo!
Jdi jen sám a s mamičkou se potěš —
se mnou by tě špatně přivítala!
Přespím někde v polích za vesnicí,
k panu králi ráno cestu najdu.

Honza vážně:

U nás přespíš, u nás přezimuješ!

Pampeliška v pochybách:

Abys aspoň mamičky se zeptal,
zda mne tedy od vás nevyžene?
Jdi jen, Honzo; počkám za chalupou.

Ustoupí za chalupu.

Honza:

Tedy dobrá!

Tluče na dvéře:

Otevřte mi, mámo!

Máma uvnitř:

Kdo je? Kdo je?

Honza:

Honza, mámo, Honza!

Máma vyběhne:

Panebože! Honzo! Honzo zlatý!
Honzíčku, tys opravdu se vrátil?

Objímá jej.

Honza ji líbá:

Tu mne tedy, mámo, z vandru máte —
a teď jakživ už se od vás nehnu!

Máma jej hladí:

Honzo, Honzo, ty jsi v světě vyrost'!

Honza se směje:

Není možná! Vida, svědčilo mi!

Máma naň hledí:

Ale bled jsi, nějak jsi tam zhubnul —
nestonal jsi, Honzíčku můj zlatý?

Hladí mu vlasy.

Honza:

To se vám zdá v šeru, drahá mámo.

Máma:

No, tak pojď už honem do sednice!
Hlad máš asi! Ohřeju ti oukrop . . .

Honza váhá:

Mámo, ještě někoho vám vedu —

Máma ustrne:

Princeznu, viď?

Honza překvapen:

Vy to, mámo, víte?

Máma plačíc kývá.

Honza:

A co, mámo — ?

Vybuchne:

Mamičko má zlatá!

Máma:

Co's to, synku, co's to, Honzo, spáchal?

Honza:

My se máme, mámo, tolik rádi!

Máma v rozpacích:

Ale vždyť já, výměnkářka chudá,
ani nevím —

Honza:

Ona je tak hodná!

Máma:

Považ, Honzo, lidé povídají,
že je poběhlice . . .

Honza bolestně:

Mámo! Mámo!

Máma překonána:

Pánubohu tedy poručeno!
Vždyť bych, Honzo, do ohně šla s tebou!
Máte-li se rádi . . .

Rozhodne se:

Kde je tedy?

Honza běží za chalupu:

Pampeliško! Pospěš, pospěš honem!

Vede zdráhající se Pampelišku:

Koukej, Pampeliško — moje máma!

Objímá znova svou mámu.

Pampeliška bázlivě:

Nevyženete mne? Smím tu zůstat?

Máma hledí vyjevena na Pampelišku:

Ta je krásná, Honzo, ta je krásná!
A jak smutně, chudáček, se dívá!

Vřele:

Ubožátka, co jste zakusili!

Pampeliška horoucně:

Opravdu smím tedy zůstat u vás?

Chopí se ruky Honzovy mámy a líbá ji.

Máma ohromena:

Ale, ale! To mně, výměnkářce,
narozené tady na žebrotě —?

Pampeliška klesne na její prsa:

Mamičko!

Zavzlyká:

Ach, Bože, Bože, Bože,
vždyť jsem, Bože, mamičku svou vlastní
jaktěživa ani nepoznala . . .

Máma:

Děti moje! Zlaté moje děti!
Pojďte, pojďte, zlaté děti moje!

Odvádí je do chalupy. Nastala noc.

Jiný pastevec
přiběhne na náves a hvízdne.

Třetí pastevec
vystrčí hlavu z vikýře statku.

Jiný pastevec naň kývá:
Poběž, poběž!

Znova hvízdne.

Pastevec vystrčí hlavu ze vrat:
Copak?

Třetí pastevec vyběhne na náves.

Jiný pastevec:
Už tu je!

Pastevec vyběhne ze vrat:
Co se stalo?

Třetí pastevec:
Chytil's krahuje?

Jiný pastevec:
Nic jsem nechyt'! Krahuje vzal ďas!
Honza už je z vandru doma zas!

Pastevec:
Honza už je doma?

Jiný pastevec:
S tou vám, s tou,
s tou svou ubrečenou princeznou!

Pastevec:
Máma by je hnala!

Třetí pastevec:
No, že ne?

Jiný pastevec:
Bodejť, máma Honzu vyžene!

Pastevec:
Kde by tedy byli?

Jiný pastevec nahlédne oknem do chalupy:
Už jsou tam!

Třetí pastevec pospíchá k oknu:
Ukaž, ukaž, ať se podívám!

Pastevec nahlédne tam:
Na mou milou!

Jiný pastevec:
Nějak se jí bojí.

Třetí pastevec:
Máma už jim, vida, na stůl strojí!

Pastevec:
Princezna teď bude míti časy!

Řehtá se.

Jiný pastevec:
Oukrop, ten jí nepojede asi!

Třetí pastevec:
Za to Honza! Ten by vlka sněd'!

Pastevec:

Velkou radost mámě nepřived';
do řeči té holce nějak není.

Jiný pastevec:

Sedí tam jak boží umučení.

Třetí pastevec:

Máma brečí!

Pastevec:

To je podívaná!

Jiný pastevec:

A ta kouká, celá zařezaná!

Třetí pastevec vyskakuje radostí:

To je švanda!

Jiný pastevec si mne ruce radostí:

Vař jim, mámo, vař!

Pastevec se rozběhne ke statku:

Tohle musí vidět hospodář —
já ho vzbudím!

Třetí pastevec:

Ten ti za to poví!

Jiný pastevec:

Spráská holku, zví-li o Honzovi.

Pastevec:

Tedy vzbudím Dorku — ať má vztek!

Tluče na okno statku:

Dorka, Dorka! Přišel Honzíček!

Sousedova dcera vystrčí hlavu oknem:
Chraň se, by ti táta nenamlátil!

Pastevec:
Pospěš, Dorka, Honza se už vrátil!

Sousedova dcera honem zmizí.

Třetí pastevec:
Ta má spěch!

Jiný pastevec křičí za ní oknem:
Povříslo si vem!

Pastevec:
Pojďte zazpívat jim pod oknem!

Pastevci zpívají:
Honza, Honza král
princeznu si vzal,
mají jednu kočku,
princezna jí čočku —
Honzo, hloupý Honzo,
co's to udělal?

Sousedova dcera vyběhne ze statku.

Pastevci zpívají:
Honzo, Honzo, hej,
princeznu nám dej,
máme sedm prasat,
bude nám je pásat —
Honzo, hloupý Honzo,
nic se nezdráhej!

Honza vyjde z chalupy:
Půjdu-li já na vás, na skotáky!

Pastevci utíkají.

Sousedova dcera zastoupí Honzovi cestu:
Honzo, co's to proved'?

Honza překvapen:
Tys tu taky?

Sousedova dcera zlostně:
Tys prý přived' z vandru princeznu!

Honza:
Do toho ti, Dorka, pranic není!

Sousedova dcera:
Ale já jí oči vyškrábu!

Honza dupne:
Táhneš domů!

Sousedova dcera plačky:
Honzo, táta řek',
že bych si tě tedy směla vzít,
kdybys nechtěl tuhle princeznu!

Honza:
Ale já tě nechci!

Sousedova dcera:
Táta řek',
že bys přece lépe pochodil
s jeho dcerou, než s tou princeznou!

Honza s pohrdáním:

Najednou tvůj táta změknul, vida!
Jenže tebe pořád ještě nechci —
tátovi to vyřiď!

Sousedova dcera:

Furiante!
Pěkně jste se na tom vandru sešli!

Honza zlostně:

Povídám ti, Dorka, nepůjdeš-li —

Sousedova dcera:

Nechej si tu poběhlici, víš?

Honza pokročí:

Chytnu-li tě, Dorka, uvidíš!

Sousedova dcera křičí za vraty:

Zítra si k vám na ni dojde táta!

Pampeliška stanula na zápraží:

Honzíčku, pojď!

Honza ji zachytne do náruče:

Pampeliško zlatá!

Sednice Honzovy mámy.

Pampeliška
spí, schoulena v šátek, na lavici u kamen.

Honza vchází do sednice.

Máma mu kyne:
Pomalounku, Honzo! Teď si trochu zdřimla!

Honza
jde po špičkách a sedne na truhlu, tiskna hlavu do dlaní:
Bože, Bože, mámo! Mámo, já se zblázním!

Máma jej hladí:
Honzíčku, no! Neplač! Možná, že dá Pánbůh . . .
To víš, pro ni není chalupnická strava!

Honza máchne rukou:
Eh, což strava, strava! Slunce jí tu schází!

Máma:
Zámek jí tu schází, řekni, Honzo zlatý!
Aby si král raděj pro ni přijel!

Honza:
Mámo!

Máma:

Ale, ale, synku — vždyť jí nevyháním:
požehnej jí Pánbůh, svědčí-li jí tady!
Ale král je králem, posloužil by lépe...

Honza:

Řekla jste jí, mámo, že jsem došel k němu?

Máma kývá.

Honza:

A co řekla?

Máma:

Inu, co by chudák řekla!
Napřed povídala: »Uvidíte oba,
že mi pan král nikdy, nikdy neodpustí!«
»Odpustil« — já honem — »dceruško má zlatá!
Honza si tam došel.« Tu si vyskočila,
takhle ruce sepla: »Mamičko má drahá,
já se od vás nehnu!« A hned pláč a nářek,
že prý se jí Honza nabažil už asi
a že ji chceš honem vrátit panu králi.
»Dětino má zlatá!« — povídám já zase —
»Honza tebe rád má, že to ani nevíš.
Ale šel jen prosit!« To ji potěšilo,
povídat mi začla, že se od nás nehne,
ale krále ráda že by uviděla.
Potom vyskočila, rovnou ze sednice,
že pan král už jede...

Honza:

Chudáček můj zlatý!

Máma:

A co myslíš, Honzo? Přijede si pro ni?

Honza:

Nedá mu to, myslím, když teď slyšel o všem.
Nejdřív arci zuřil, vojsko volal na mne,
»Vrať mi Pampelišku!« naříkal jak blázen.
Vojska jsem se nelek' — však mne, mámo, znáte! —
má tam všeho všudy vojáčky jen čtyry:
zdávím je jak kuna, kdyby se mne dotkli.

Sklíčeně:

Býval jsem já silák! Sosny rukou lámal,
starou lípu v poli z kořene jsem vytrh',
rozmlátil jsem pěstí kamenný stůl v půli,
v náručí jsem býka přines' jako kočku!
Ale Pampelišce silou nepomohu!
Nač jsou tyhle ruce jako ze železa,
když v nich Pampeliška vadne jen a chřadne?

Zavzlyká.

Máma:

Snad dá Pánbůh ještě... A co král řek', Honzo?

Honza:

Inu, potom změkl, když to všechno slyšel,
»S Pánembohem tedy!« řek' a rozplakal se.
Ale Pampelišku že mu přivést musím,
má-li udobřit se...

Máma:

Ani slyšet nechce!

Honza:

Nedá mu to, ví-li, že tu dcerka chřadne —
do zimy a větru přec jí nepovedem!
Každou chvíli může spustit chumelice.

Máma:

Je tam zataženo: možná, že se spustí —
beztoho jsme letos neviděli sněhu . . .

Honza:

Dost je času, mámo; sníh se neomeškā . . .

Jde po špičkách k Pampelišce:

Chudáček můj zlatý — vždyť je kost a kůže!
A jak těžce dýchá! Mámo, pro spasení,
vždyť už dýchá sotva!

Máma:

Nech jí, Honzo, nech jí!
Ať si zdřímne, chudák; spánek nejlíp sílí.

Pampeliška zpívá ze sna:

Sluníčko se schýlí,
záhy shasne den,
na můj rubáš bílý . . .

Mluví:

Pospěš, Honzo, pospěš, den je světlý . . .
By ty květy v stráni nedokvetly . . .
Vrátíme se, než se rozední . . .

S úzkostí:

Netrhej jí, je to poslední!

S úsměvem:

Kdo si na mne potom vzpomene?

Zachvěje se:

Ještě ne! Viď, Honzo, ještě ne . . .

Schoulí se znovu.

Honza škytá:

Bože, Bože, Bože!

Máma:

Honzíčku, no! Slyšíš?

Honza:

A ten král, kde meška? Což pak netuší to?

Náhle:

A proč neulehla, mámo, do postele?

Máma:

Živou mocí nechce lehnout do postele;
řekla: »Ulehnu-li, už vám nepovstanu!«

Honza:

Tedy aspoň topte!

Máma:

Což pak netopíme?
Kamna zrovna žízní, jak to hoří pořád.

Honza:

Přikládejte ještě.

Máma:

Nemáme už dříví . . .

Honza:

Skočím tedy na stráň, nalámu tam roští;
jen ať Pampelišce není zima, mámo!

Odchází.

Pampeliška mluví ze sna:

Víš-li, Honzo, kudy slunce chodí?
Za lesy je mračna doprovodí
a pak ještě do červánků hoří,
když je slunce na pokraji moří . . .
Jen se dívej . . . O své stopě zvíme,
na zpáteční cestě nezbloudíme . . .
O tom cvrčku pohádku mi říkej . . .

Vstává:

Neutec mi . . . Honzo, neutíkej . . .

Potácí se sednicí.

Máma:

Pro živého Boha — co se ti to zdálo?

Zachytne ji do náruče.

Pampeliška se probouzí:

Slunce moje, slunce moje, kde jsi?
Ne, to není slunce . . . To zas hoří . . .
Slunce hoří na pokraji moří . . .
Princ už všechny zapaluje lesy . . .

Probudí se:

Tys mi utek', Honzo? Kde jsi, kde jsi?

Máma:

Probuď se už, dítě — Honza neutek' ti!
Běžel jenom na stráň pro otýpku roští,
teď tu se mnou mluvil — a hned přijde zase.

Pampeliška se smutným úsměvem:

Co se mi to, mamičko má, zdálo?

Máma se nutí do žertu:

Že jsi spala, Pampeliško, málo:
co se zdá, to jen sen —
než se vyspíš, už je den!

Pampeliška:

Už je den? I není... To tak zdá se...
To je soumrak, večer bude zase...

Shrnuje si vlasy:

Když jsem vlasy shrnula si k čílku,
svítily jak slunce na postýlku —
už tak nesvítí mi... Viďte, mamičko?

Máma ji těší:

Svítí, dítě, svítí — jako sluníčko!

Pampeliška blouzní:

Sluníčko se schýlí,
záhy shasne den...

S úzkostí:

Mamičko, ach, mamičko má zlatá!

Máma:

Co pak, dítě ze všech nejmilejší?

Pampeliška:

Honza mi šel pro květiny, viďte?
Víte, pro ty žluté pampelišky?

Máma:

Plnou přehoušli jich přinese ti!
Ale teď pojď, dceruško má zlatá,
do peřinek, abys nenachladla!

Rozestýlá postel.

Pampeliška usedá na postel:

Pan král pomluvil mne u lidí —
ale teď snad přece požehná mi,
až mne tady s Honzou uvidí,
svatbu na vsi bude strojit s námi . . .

Máma pokleká k posteli:

Do postýlky, do postýlky honem!
Střevíčky si zuje Pampeliška . . .
Zuje si je? Zuju ti je sama.

Zouvá jí střevíčky.

Pampeliška si shrnuje vlasy a klátí nožkama:

Když jsem jim utekla, nevěděl, kudy kam —
a teď se zasměje, až mu to zazpívám!

Tiše zpívá:

Spěš, spěš, za ní spěš,
možná, že se vrátí . . .

Náhle:

Nevrátím se domů jaktěživa . . .
Viďte, mámo, to se jen tak zpívá?

Máma zmatena:

To víš, dítě! Ale teď se svlečeš
a pak hupky skočíš do postýlky.

Rozepíná jí límec šatu.

Pampeliška se jí vymkne:

Mamičko, proč studí ruka vaše?

S úzkostí:

Chcete obléci mne do rubáše?

Vzpouzí se.

Máma:

Hajcj tedy třeba oblečena.

Pampeliška:

Vy se nanutíte do těch peřin!

Zvedá nožku:

Střevíčky jste mi už také zula —
nemohu přec na stráň, jsem-li zuta!

Máma:

Až tam poběhneme, obuju tě —
ale co bys dělala tam nyní?

Tulák zpívá v daleku:

Nikdo už na mne nečeká,
nač je ta cesta daleká?

Od světa dál a k hrobu blíž —
už mne, má milá, nespatříš.

Vítr zafičí v komíně.

Pampeliška se zděsí:

Mámo, mamičko, mne někdo volá!

Máma:

Dceruško, to venku vítr fičí.

Pampeliška:

Ba ne, mámo! Zas už o mně zpívá.

Tulák jde po návsi, zpívaje:

Se světa všechny cesty jdou,
světa kraj půjdu za tebou!

Ale ať dojdu kamkoli,
všude mne srdce zabolí.

Pampeliška pozná jeho hlas:
Slyšíte, že zpívá? Zas je tady!

Máma:
Kdyby se radš modlil před adventem!

Pampeliška se chvěje:

Vysoko, vysoko do oblak šedivých,
odkud se za zimy na zemi sype sníh . . .

Zimnice zalomcuje jejím tělem.

Už, už, už, už?

Máma na ni hodí peřinu:
Honem si už lehni!

Pampeliška shodí peřinu:

Ta je těžká! Jako pytel hlíny!
Ještě těžší!

Vytřeštěna hledí k oknu:
Vidíte to, mámo?
Ukazuje k oknu.

Máma poděšena:
Copak, pro Ježíše?

Na návsi hvízdne vítr a vyrazí okno.

Pampeliška vyskočí rázem s postele:
Musím? Musím?

Průvan ji odnáší.

Honzíčku můj, Honzo . . .

Potácí se na náves.

Neutec mi!

Zmizí.

Máma utíká ke dveřím:

Pro Ježíše Krista! Pampeliško!

Vyběhne na náves.

Pastevec jde po návsi.

Máma:

Pospěš za ní! Pospěš za ní! Honem!

Pastevec vyjeven stane:

Za kým, teta?

Máma:

Za kým! Za princeznou!

Utíká s pastevcem. Nastává sněhová vánice.

Tulák zpívá v daleku:

Stát se to nikdy nemělo,
nač by tě srdce bolelo?

Nikdy a nikdy, hochu můj —
Pánbůh tě tady opatruj!

Honza vrazí do sednice:

Pampeliško, pan král jede, slyšíš?
Pan král je už —

Nevida Pampelišku:

Pampeliško! Mámo!

Pastevec křičí oknem:

Utekla vám! Pospěš! Pospěš honem!

Honza běží ke dveřím:

Pampeliško!

Vrazí ve dveřích do mámy:

Kde je Pampeliška?

Máma lomí rukama:

Utíkala ze vsi, v tom se vítr zdvih',
chyt' ji jako pýří . . . na stráni to bylo . . .
vyzdvihl ji nad zem, rozfoukl ji v sníh . . .
a jak v sníh ji rozfouk', hned se chumelilo!

Na návsi se hustě chumelí.

Honza vyběhne na náves:

Pampeliško, Pampeliško, kde jsi?

Vzpíná ruce do chumelice.

Máma klesá zdrcena na lavici:

Pro Ježíše Krista!

Jiný pastevec křičí na návsi:

Pospěšte si,
král je ve vsi! Viděl jsem ho z dáli!

Lidé se sbíhají na návsi.

Honza běží sněhem:

Pane králi! Králi! Pane králi!

KONEC POHÁDKY

KONIEC
POHADKY

Omyl tiskový stal se na str. 45. ve druhém verši shora. Má tam býti slovo »drobným« místo slova „dobrým“.
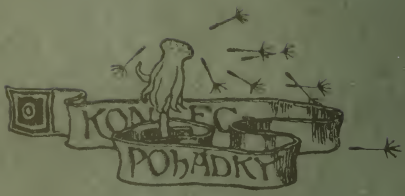
UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 073216688